Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri • Educational Sciences: Theory & Practice - 12(2) • Bahar/Spring • 971-997
©2012 Eğitim Danışmanlığı ve Araştırmaları İletişim Hizmetleri Tic. Ltd. Sti.
www.edam.com.tr/kuyeb

Coğrafya Öğretmeni Adaylarının Batı Anadolu'daki Coğrafi Arazi Uygulamalarına İlişkin Deneyimleri: Nitel Bir Araştırma

Ali BALCI[a]
Marmara Üniversitesi

Öz

Bu araştırma, Marmara Üniversitesi'nde Coğrafya Öğretmenliği lisans programına devam eden onyedi 5. Sınıf öğrencisinin Batı Anadolu'daki coğrafi arazi uygulama deneyimlerinden beklentilerini tespit etmek amacıyla hazırlanmıştır. Bu maksatla Batı Anadolu'ya dört günlük bir coğrafî arazi uygulaması yapılmıştır. Uzman görüşü alınarak amaca uygun olarak hazırlanan açık uçlu sorulardan oluşan bir anket formu, arazi uygulamaları öncesinde ve sonrasında öğrencilere uygulanmıştır. Bu uygulama sonrasında beklentilerin %32,2'sinin fizikî, %23,1'inin beşerî, %44,7'sinin de ekonomik coğrafya özellikleri ile ilişkili olduğu belirlenmiştir. Elde edilen veriler betimsel analize tabi tutularak çözümlenmiştir. Bunun sonucunda, öğrencilerin coğrafî arazi uygulama deneyimleri sonrasında, uygulama öncesine göre beklentilerinin önemli ölçüde karşılandığı tespit edilmiştir. Bu kapsamda coğrafî arazi uygulama deneyimleri sonrasında beklentilerin %67,8'inin tamamen, %7,1'inin kısmen karşılandığı, %25,1'inin ise karşılanamadığı görülmüştür. Ekonomik ve beşeri coğrafya özellikleri ile ilgili beklentilerin karşılanma oranlarının fiziki coğrafya özellikleri ile ilgili beklentilerin karşılanma oranlarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Tespit edilen bulgular yorumlanarak sonuçlandırılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler
Coğrafî Arazi Uygulamaları, Uygulamalı Coğrafya Öğretimi, Öğrenci Beklentileri, Gezi-Gözlem.

Coğrafyacı, tabiatla insan arasında ilişki kurar. Bu etkileşimde insanlığın faydasına olacak girişimlerde ve önerilerde bulunur. Tabiat onun laboratuarı hükmündedir. Buradaki doğal, beşeri ve ekonomik özellikler birlikte gerçek boyutlarıyla incelenir. Bunun için coğrafyacı, coğrafî arazi uygulamaları yapar. Bu yüzden coğrafî arazi uygulamalarının coğrafya öğretimindeki yeri ve önemi büyüktür (Açıkgöz, 2006; Akçay, 2004; Akınoğlu, 2004, 2005; Ballı, 2009; Çalışkan, 2008; Erdem, 2007; Fuller, 2006; Gök ve Girgin, 2001; Karakök, 2011; Kayağ, 2009; Korkmaz, 2006; Özay, 2003; Özkan, 2009; Rudmann, 1994; Tunç, 2006). Çünkü bu uygulamalar, coğrafî bilgi birikimini ve bu bilgiyi somutlaştırmayı gerekli kılar. Araştırma sahasındaki mevcut coğrafi özelliklerin keşfi ve bunların tahlili ancak coğrafî arazi uygulama deneyimleri ile mümkün olabilir. Coğrafya kitaplarındaki horst blokları coğrafî arazi uygulamaları sırasında Aydın Dağları'na ve Boz Dağlar'a; graben blokları Gediz ve Menderes ovalarına dönüşür. Bu tür coğrafî arazi uygulamalarında öğrenciler, horstlardan grabenlere açılan akarsu kolları üzerindeki baraj göllerinin tarım alanlarını su taşkınlarından nasıl koruduğunu ve bu arazileri sulayarak faydalı olduğunu görür. Arazideki fayları tespit etmenin, haritalardaki tespit kadar kolay olmadığını öğrenir. Sıcak su kaynaklarıyla fay hatları arasındaki ilişkiyi somutlaştırır. Aynı zamanda bu kaynakları ekonomiye kazandıracak projeleri görür ve alternatifler üretir. İklim

a **Dr. Ali BALCI** Coğrafya eğitimi alanında yardımcı doçenttir. Çalışma alanları arasında coğrafya eğitimine yönelik uygulamalar yer almaktadır. İletişim: Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümü, Coğrafya Öğretmenliği Anabilim Dalı, Göztepe Kampüsü 34722 / Kadıköy – İstanbul. Elektronik posta: abalci@marmara.edu.tr Tel: +90 216 345 90 90-274 Faks: +90 216 338 8060.

özellikleri ile yörede yetiştirilen tarımsal ürünler arasındaki ilişkiyi sorgular. Toprak ve bitki örtüsünü oluşturan formasyonları inceler. Günümüz şartlarını dikkate alarak gelecekle ilgili alternatifler üretir, öneriler yapar. Coğrafi koşulların nüfusun özellikleri üzerindeki etkilerini gözlemler. Yerleşmelerin geleneksel mimariyi ne kadar yansıttığını araştırır. Şehirlerin potansiyellerini algılar. Sanayi kuruluşlarını ve bunların yakın çevrelerini inceler. Ekonomik faaliyetlerin şehirlere kazandırdığı kimliği belirler. Tarım alanlarına ve buralarda yapılan zirai faaliyetlere ilişkin tespitler yapar. Yetiştirilen tarım ürünlerinin yörenin ekonomik yapısına etkisini öğrenir. Doğal ve beşeri turistik varlıkların mevcut durumlarını inceler. Bunların ekonomiye katkılarını sorgular. Kalkerli arazide yeraltı sularının oluşturduğu travertenlerin ekonomiye nasıl katkı sağladığını gözlemler. Antik kentleri, kutsal yapıları ve şehirlerin simgelerini inceler. Günümüzle ilişkilendirerek yorumlar yapar.

Coğrafî arazi uygulamalarında mevcut coğrafî bilgiler yukarıda kısmen değinildiği gibi öğrencilerin faydalanacağı şekilde somutlaştırılır. Teorik bilgiler pratiğe dönüştürülür (Fuller, Edmondson, France, Higgitt ve Ratinen, 2006; Scott, Fuller ve Gaskin, 2006). Katılımcılar, tabiatın vereceği zararlardan korunmayı ve ondan en iyi şekilde nasıl faydalanması gerektiğini öğrenir. Coğrafî arazi uygulamalarının bu önemi coğrafya öğretmenliği öğrencileri tarafından bilinir. Bu bilgi öğrencilerin bu uygulamalara olan ilgisini artırır. Öğrencilerin artan bu ilgilerine bağlı olarak beklentileri de artar (Girgin, Sever ve Gök, 2003). Nitekim araştırmamıza konu olan "Batı Anadolu'ya yönelik coğrafî arazi uygulamalarına" katılan çalışma gurubuna, coğrafî arazi uygulamaları öncesinde sorulan "*Bu coğrafî arazi uygulamalarından beklentilerinizi kısaca nasıl özetlersiniz?*" sorusuna cevap veren çalışma grubunun yaklaşık %81'i pratik yapmanın faydalarına yönelik ifadeler kullanmışlardır. Bu kapsamda; Katılımcı (K) 10; *"Coğrafyacı dinleyerek değil görerek öğrenir."*, K8; "*Bildiğini yerinde gör. Öğren. Bilmediğini öğren. Araştır. Yıllar sonra tekrar gel. Bu sefer sen anlat başkaları öğrensin."*, K12; *"yaşayarak öğrenmek ve okulda öğrendiğimiz bilgileri daha kalıcı hale getirmek."*, K16; *"Daha önce kitaptan okuduğumuz bilgileri pekiştirmek, öğrendiklerimizi kalıcı hale getirmek, öğrenemediklerimizi yaşayarak öğrenebilmek, tecrübe kazanmak.", K5; "Gezilen yerleri iyice idrak edebilmek", K7;* "*Coğrafî arazi uygulamaları birçok şeyi yerinde görmek* için yapılır." K2; "*Coğrafi bilgilerimin gezerek, görerek ve inceleyerek somutlaşmasını istiyorum*." K3. "*coğrafî arazi uygulamaları sırasında yapacağım gözlemlerle sahip olduğum coğrafi bilgileri pekiştirerek daha önce bilmediğim ve görmediğim pek çok şey hakkında bilgi edinmek*." benzeri açıklamalarda bulunmuşlardır.

Coğrafi arazi uygulamaları ile ilgili çok sayıda araştırma yapılmıştır. Yapılan araştırmalarda bu çalışma konusu ile ilgili; arazi gezileri, araştırma gezileri (İzbırak, 1968), saha araştırmaları, saha etüdleri (Doğanay, 1993), gezi, seyahat, ekskürsiyon, gezinti, gezi-gözlem (Doğanay, 2002; Garipağaoğlu, 2001), gözlem gezisi (Cin, 1999; Demir, 2007; Küçükahmet, 2001), mesleki uygulama gezileri (Girgin ve ark., 2003), arazi çalışmaları, inceleme gezileri (Korkmaz, 2006), arazi uygulamaları (Karabağ, 2002) gibi kavramlar kullanılmıştır. Literatürde, coğrafi arazi uygulamalarının coğrafya öğretimindeki gerekliliği konusunda tam bir fikir birliği mevcuttur (Alkış, 2008). Bu çalışmalarda, bu yöntemin faydaları ve üstünlükleri vurgulanmaktadır. İlgili literatür incelendiğinde Batı Anadaolu'nun coğrafi özelliklerine yönelik öğrenci beklentilerinin sorgulandığı bir uygulamaya rastlanmamıştır.

Bu bağlamda araştırmada aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır.

1. Batı Anadolu'ya yönelik coğrafî arazi uygulama deneyimleri, coğrafya öğretmenliği lisans programı öğrencilerinin beklentilerini karşılamakta mıdır?
2. Coğrafya öğretmenliği lisans programı öğrencilerinin Batı Anadolu'ya yönelik coğrafî arazi uygulama deneyimlerinden beklentileri hangi kavramlar üzerinde yoğunlaşmıştır?
3. Batı Anadolu'ya yönelik coğrafî arazi uygulama deneyimleri öncesinde ve sonrasında beklentiler değişmekte midir? Bu beklentilerin gerçekleşme oranları hangi düzeydedir?

Yöntem

Model

Coğrafi arazi uygulama deneyimlerinden beklentilerin tespit edilmesi amacıyla hazırlanan bu araştırma, nitel araştırma yöntemine göre desenlenmiştir. Bu modelin tercih edilmesinin sebebi, coğrafî arazi uygulama deneyimlerinden elde edilmesi arzulanan derinlemesine beklentilere nitel araştırma deseninin imkân sağlamasıdır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Ortaöğretim Sosyal

Alanlar Eğitimi Bölümü Coğrafya Öğretmenliği programında 2010-2011 bahar döneminde öğrenim gören %58,8'i bay, %41,2'si bayan toplam 17 beşinci sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Bu gurup çalışma grubu amaçlı örnekleme göre tespit edilmiştir.

Veri Toplama ve Veri Analizi

Araştırmada veri toplamak için açık uçlu sorulardan oluşan bir anket formu kullanılmıştır. Bunun hazırlamasında ve uygulanmasında uzman görüşü alınmıştır. Bu form araştırmacı tarafından geliştirilmiş ve uzman görüşüne sunulmuştur. Uzmanlar tarafından gelen görüşler doğrultusunda forma son hali verilmiştir. Bu işlem yapılırken uzmanlar tarafından %95 - %100 aralığında kabul gören sorular kullanılmıştır.

Araştırma kapsamında 25-28 Nisan 2011 tarihleri arasında Batı Anadolu'da bir coğrafî arazi uygulaması yapılmıştır. Bu uygulama kapsamında ilk gün; sabah İstanbul'dan hareket edilmiş, akşam Denizli'ye varılmıştır. Yol boyunca yeni yapılan çevre yolu, hızlı tren tünelleri, Sapanca Gölü, Bilecik, Kütahya, Afyonkarahisar ve Dinar şehirlerinin doğal ve turistik varlıkları incelenmiştir. İkinci gün; Pamukkale şehri, Hierapolis Antik Kenti, Kızıl Su, fay hattı, travertenler ve Büyük Menderes grabeni incelenmiştir. Buharkent-Kızıldere Jeotermal Elektrik Santrali izin alınamadığı için incelenemeden Aydın şehrine varılmıştır. Üçüncü gün; Kuşadası, Güvercin Adası, Efes antik kenti, Meryem Ana Kilisesi, Şirince Köyü, Selçuk, Küçük Menderes ovası ve İzmir'in şehri incelenmiştir. Aynı gün Gediz ovası, Eski ve Yeni Foça, Aliağa Petrol Rafinerisi ve hurda sanayisi uzaktan görülerek Bergama'ya ulaşılmıştır. Dördüncü gün; Bergama Antik Kenti, Kızıl Avlu, Ayvalık, Cennet Tepesi, Alibey (Cunda) adası, Boğaz Köprüsü, Bakırçay Grabeni, Kazdağları, Balıkesir ve Bursa üzerinden İstanbul'a varılarak Batı Anadolu'ya yönelik coğrafî arazi uygulaması tamamlanmıştır.

Bu coğrafî arazi uygulamalarının planı katılımcıların da görüşleri ve önerileri dikkate alınarak hazırlanmıştır. Coğrafî arazi uygulamaları öncesinde uygulama planı dâhilinde incelenecek doğal, beşeri ve ekonomik varlıklar katılımcıların ilgileri doğrusunda paylaştırılmış ve bunları araştırmaları sağlanmıştır. Katılımcıların hazırladıkları raporlar - sınıf ortamında bilgisayar da kullanarak - coğrafî arazi uygulamalarına katılacak öğrencilerle paylaşılmıştır. Bu raporlar arazi uygulama planına göre kitaplaştırılmış ve numuneleri coğrafî arazi uygulamaları öncesinde öğrencilere dağıtılmıştır. Ayrıca arazi uygulamaları öncesinde resmi ve özel kurumlarla yazışmalar yapılmış, gerekli izinler alınmıştır.

Araştırmada, çalışma grubunun coğrafî arazi uygulamaları düzenlenen yörelerin fiziki beşeri ve ekonomik coğrafya özellikleriyle ilgili beklentilerini belirlemeye yönelik açık uçlu sorulardan oluşan bir anket formunda toplam 16 açık uçlu soruya cevap vermeleri istenmiştir. Bu maksatla jeolojik, jeomorfolojik, klimatik, hidrografik, toprak, bitki örtüsü, nüfus, yerleşme, şehir, sanayi tesisleri, tarım alanları, zirai faaliyetler ve turistik varlıklar hakkındaki beklentileri sorgulanmıştır. Açık uçlu sorulardan oluşan bu anket formunda yer alan ifadelerin açıklayıcı nitelikte olmasına özen gösterilmiştir. "…görmek istediğiniz özellikler nelerdir? Niçin?", "…niçin görmek istiyorsunuz?", "…beklentileriniz nelerdir?", "…beklentilerinizi kısaca nasıl özetlersiniz?" "…beklentileriniz karşılandı mı? Karşılanmadı mı? Neden?" gibi sorulara yer verilmiştir. Katılımcıların beklentileri ile ilgili yazdıkları bu bilgiler değiştirilmeden metine yansıtılmıştır.

Açık uçlu sorulardan oluşan bir anket formu, coğrafî arazi uygulama deneyimleri öncesi ve sonrasında çalışma grubuna uygulanmıştır. Uygulamanın sonuçları değerlendirilerek betimsel bir analize tabi tutulmuştur.

Araştırmada, bilimsel bulguların doğruluğunu, tekrarlanabilirliğini, inandırıcılığını, aktarılabilirliğini, tutarlığını ve teyit edilebilirliğini artırmak için tedbirler alınmıştır. Araştırmanın iç geçerliğini artırmak için konu ile ilgili temaların kapsamı ve aralarındaki ilişki kontrol edilerek bir bütünlük sağlanmıştır. Araştırmanın dış geçerliğini artırmak için araştırmanın planı, program ve süreç ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Araştırmanın iç güvenirliğini artırmak için açık uçlu sorulardan elde edilen veriler değiştirilmeden aynen kullanılmıştır. Tutarlılığın tespitinde uzman öğretim üyelerinden faydalanılmıştır. Dış güvenirliğini artırmak için uygulama sürecinde elde edilen veriler başkalarının da inceleyebilmesi için araştırmacı tarafından arşivlenmiştir.

Bulgular ve Yorumlar

Katılımcıların coğrafî arazi uygulamalarından toplam 255 beklentisi olmuştur. Bu beklentilerinin %32,2'sinin fizikî, %23,1'inin beşerî, %44,7'sinin de ekonomik coğrafya özellikleri ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Coğrafî arazi uygulama deneyimleri sonrasında bu beklentilerin %67,8'inin tamamen, %7,1'inin kısmen karşılandığı, %25,1'inin ise karşılanamadığı belirlenmiştir (Tablo 1).

Tablo 1'deki beklenti sayılarındaki dağılımda, araştırma sahasının özellikleri dikkate alınarak hazırlanan anket sorularının dağılımının etkili olduğu düşünülmektedir. Çünkü anketteki soruların %27'si fizikî, %20'si beşerî, %53'ü ekonomik coğrafya özellikleri ile ilgili beklentileri sorgulamıştır. Sorulardaki bu dağılım da beklenti sayılarına önemli ölçüde yansımıştır.

Fizikî Coğrafya Özellikleri İle İlgili Bulgular

Araştırmamıza katılan çalışma grubunun coğrafî arazi uygulama deneyimleri öncesindeki beklentilerinin %32,2'si araştırma yapılacak yörelerin fizikî coğrafya özellikleri ile ilişkilidir. Bu beklentilerin; %24,4'ü araştırma sahasının jeolojik ve jeomorfolojik özellikleriyle, %24,4'ü klimatik özellikleriyle, %25,6'sı hidrografik özellikleriyle, %25,6'sı de toprak ve bitki örtüsü özellikleri ile ilişkili olmuştur. Coğrafî arazi uygulamaları yapılacak olan yörelerin jeolojik ve jeomorfolojik özellikleriyle ilgili bu beklentilerin %90'ı coğrafî arazi uygulama deneyimleri sonrasında tamamen veya kısmen karşılanmıştır. Bu oran klimatik özellikleriyle ilgili beklentilerde %55, hidrografik özellikleriyle ilgili beklentilerde %61,9, toprak ve bitki örtüsü özellikleri ile ilgili beklentilerde %57,1'dir (Tablo 2).

Jeolojik ve Jeomorfolojik Özellikler İle İlgili Bulgular: Katılımcıların coğrafî arazi uygulama alanının jeolojik ve jeomorfolojik özelliklerine yönelik toplam 20 farklı beklentiyi dile getirdikleri tespit edilmiştir. Beklentilerinde konu ile ilgili 28 kavramdan söz ettikleri görülmüştür. Bunların sekizinde "*Araziyi oluşturan kayaçların yapısı*", sekizinde "*horst-graben*", dördünde "*fay*", ikisinde "*tombolo, kıyı oku, kıyı kordonu*" gibi kıyı şekilleri, birinde "*menderes masifi*" ve beşinde de "*coğrafi oluşumları yerinde gözlem*" gibi ifadeler öne çıkarılmışlardır. Çalışma grubu, coğrafî arazi uygulama deneyimleri sonrasında bu kavramlarla ilgili beklentilerinin %64,3'ünün tamamen karşılandığını, %17,9'unun kısmen karşılandığını, %17,9'unun ise hiç karşılanmadığını ifade etmiştir (Tablo 3).

Coğrafî arazi uygulama deneyimleri öncesinde, katılımcılardan K9; "… *sahanın kayaç yapısı ve bunun o yere kazandırdığı özellikler*" K17; *"Dağları ve ovaları görmek farklı kayaç yapılarını görmek."* K6. "*Horst ve*

Tablo 1.
Katılımcıların Coğrafî Arazi Uygulamalarından Beklentilerinin Nitelikleri

		Beklentisi tamamen karşılanan	Beklentisi kısmen karşılanan	Beklentisi karşılanmayan	TOPLAM
Fizikî coğrafya özellikleri ile ilgili beklentiler	Frekans (f)	47	7	28	**82**
	Yüzde (%)	57,3	8,5	34,1	**32,2**
Beşerî coğrafya özellikleri ile ilgili beklentiler	Frekans (f)	41	6	12	**59**
	Yüzde (%)	69,5	10,2	20,3	**23,1**
Ekonomik coğrafya özellikleri ile ilgili beklentiler	Frekans (f)	85	5	24	**114**
	Yüzde (%)	74,6	4,4	21,1	**44,7**
TOPLAM	**Frekans (f)**	**173**	**18**	**64**	**255**
	Yüzde (%)	**67,8**	**7,1**	**25,1**	**100**

Tablo 2.
Fizikî Coğrafya Özellikleri ile İlgili Beklentilerin Nitelikleri

		Beklentisi tamamen karşılanan	Beklentisi kısmen karşılanan	Beklentisi karşılanmayan	TOPLAM
Jeolojik ve jeomorfolojik özellikler ile ilgili beklentiler	*f*	14	4	2	**20**
	%	*70,0*	*20,0*	*10,0*	***24,4***
Klimatik özellikler ile ilgili beklentiler	*f*	10	1	9	**20**
	%	*50,0*	*5,0*	*45,0*	***24,4***
Hidrografik özellikler ile ilgili beklentiler	*f*	11	2	8	**21**
	%	*52,4*	*9,5*	*38,1*	***25,6***
Toprak ve bitki örtüsü özellikleri ile ilgili beklentiler	*f*	12	0	9	**21**
	%	*57,1*	*0,0*	*42,9*	***25,6***
TOPLAM	***f***	**47**	**7**	**28**	**82**
	%	***57,3***	***8,5***	***34,1***	***100***

graben sistemini görmek istiyorum, fayları görmek istiyorum." K3; "*Tombolo, kıyı oku, kıyı kordonu gibi kıyı şekillerini görmeyi bekliyorum.*" K13; "*… Menderes Masifi ile ilgili yerler görmek ve bilgi edinmek.*" K5; "*Teorikte öğrendiklerimi pratik yapmak.*" gibi cümleler kurarak beklentilerini açıklamışlardır. Katılımcıların araştırma sahasının jeolojik ve jeomorfolojik özelliklerine yönelik kullandıkları bu ve benzeri beklentileri oldukça kapsamlıdır. Sadece bilgiye değil, aynı zamanda bilgiyi uygulamaya yönelik ifadelere de sık sık yer vermişlerdir. Bu durum, çalışma grubunun coğrafî arazi uygulaması düzenlenen sahanın özelliklerine vakıf olduklarına işaret eden göstergeler arasında sayılabilir

Coğrafî arazi uygulama deneyimleri sonrasında beklentisi karşılananlardan K15; "*İstediğim hemen her yeri gördüm.*" K6; "*Horst ve graben sistemlerini kıvrımlı dağlardan ayırt edebildim, fayları da görebildim.*" K17; "*Farklı kayaç yapılarını yakından gördük ayrıca numune aldık.*" K7; "*Birçok coğrafi oluşumu yerinde gözlemleyerek gördük*" K5; "*Teorik bilgilerimin çoğunu görme şansım oldu.*" ifadelerini kullanmıştır. Beklentisi kısmen karşılananlardan K16; "*Araziye çıkıp yakından görme fırsatımız olmadı. Ancak karşıdan otobüsün içinden gözlemleyebildik.*" Gibi gerekçeler ileri sürmüştür. Beklentisi karşılanmayan katılımcılar ise beklentim karşılanmadı. *Çünkü;* "*…Volkanik oluşum göremedim. Karst topografyası göremedim.*" (K8) "*…Arazi incelemelerinde bulunamadım.*" (K10) şeklinde izahatta bulunmuşlardır.

Araştırmada coğrafî arazi uygulama alanının jeolojik ve jeomorfolojik özelliklerine yönelik toplanan tüm bu nitel verileri birlikte ele aldığımız zaman coğrafî arazi uygulama deneyimlerinin, öğrencilerin beklentilerini karşılamada olumlu katkılar sağladığı söylenebilir.

Klimatik Özellikler İle İlgili Bulgular: Coğrafî arazi uygulama deneyimlerine katılan çalışma grubunun, coğrafî arazi uygulamaları öncesinde, uygulama alanının klimatik özellikleriyle ilgili beklentilerinin sayısı 20'dir. Bu beklentilerini izah ederken onüç defa "*iklim özellikleri*", altı defa "*iklim koşullarındaki değişim ve etkisi*", bir defa "*uygulama yapmak*", bir defa da "*Rüzgar enerji potansiyeli*" ifadelerine vurgu yapmışlardır. Coğrafî arazi uygulama deneyimleri sonrasında katılımcıların bu kavramlarla ilgili beklentilerinin %52,4'sının tamamen gerçekleştiği, %4,8'inin kısmen gerçekleştiği, %42,9'unun ise gerçekleşmediği tespit edilmiştir (Tablo 4).

Coğrafî arazi uygulama deneyimleri öncesinde, katılımcılardan K5; "*Coğrafî arazi uygulamaları yapılacak yerlerdeki klimatik bilgileri idrak edebilmek.*" K13; "*Akdeniz iklim özelliklerini görebilmek.*" K9; "*İkliminin o yerin yerleşme ve ekonomik özelliklerine olan etkisini görmek.*" K6; "*İklim özellikleri ile yörede yetiştirilen tarımsal ürünler arasındaki ilişkiyi görmek.*" K16; "*… kitaptan öğrendiğimiz bilgileri pekiştirmemize, öğrendiklerimizi kalıcı hale getirmede çok faydalı olacak.*" K6; "*Rüzgar enerjisi potansiyelini görmek…*" gibi cümlelerle beklentilerini ifade etmişlerdir. Bu beklentiler, coğrafî arazi uygulama alanının klimatik özellikleriyle ilgili öğrenilmesi gereken önemli unsurlardır. Çünkü, beklentilerde araştırma sahasının iklim özellikleri ve iklimine bağlı olarak beliren fiziki, beşeri ve ekonomik özel-

Tablo 3.
Katılımcıların Jeolojik ve Jeomorfolojik Özelliklerle İlgili Beklentilerini Açıklarken Kullandıkları Önemli Kavramların Frekans (F) ve Yüzdeleri (%).

Kavramlar	Arazinin Kayaç yapısı	Horst ve graben	Fay	Kıyı şekilleri	Menderes masifi	Uygulama: Yerinde gözlem	**Toplam (f)**
Gerçekleşen beklenti sayısı	7	5	2	0	0	4	**18**
Kısmen gerçekleşen beklenti sayısı	0	2	1	1	1	0	**5**
Gerçekleşmeyen beklenti sayısı	1	1	1	1	0	1	**5**
Toplam beklenti sayısı (f)	**8**	**8**	**4**	**2**	**1**	**5**	**28**
Toplam beklenti yüzdesi (%)	**28,6**	**28,6**	**14,3**	**7,1**	**3,6**	**17,9**	**100**

Tablo 4.
Katılımcıların Klimatik Özelliklerle İlgili Beklentilerini Açıklamada Kullandıkları Önemli Kavramlar

Kavramlar	İklim özellikleri	*İklim koşullarındaki değişim ve etkisi*	Uygulama yapmak	Rüzgâr enerji potansiyeli	**Toplam**
Gerçekleşen beklenti sayısı	7	3	1	0	**11**
Kısmen gerçekleşen beklenti sayısı	1	0	0	0	**1**
Gerçekleşmeyen beklenti sayısı	5	3	0	1	**9**
Toplam beklenti sayısı (f)	**13**	**6**	**1**	**1**	**21**
Toplam beklenti yüzdesi (%)	***61,9***	***28,6***	***4,8***	***4,8***	***100,0***

likler ile bunlardan faydalanmaya yönelik unsurlar vurgulanmıştır.

Coğrafî arazi uygulama alanının klimatik özelliklerine yönelik beklentilerin yaklaşık yarısının karşılandığı diğer yarısının ise coğrafî arazi uygulama deneyimleri sonrasında karşılanmadığı tespit edilmiştir. Beklentisi karşılananlardan K3; "*Akdeniz iklimine ait ılıman iklim koşullarını yerinde gözlemleme fırsatı buldum.*", K6; "İklim özellikleri yörenin ekonomik aktiviteleri üzerinde belirleyici rol üstleniyor. İklimi karakterize eden ürünlere yol boyu rastladık.", K9; "İncir ve narenciye bahçelerini gördüm.", K8; "*Arazi çalışmasında ve gezide bir günde 4 mevsimi geçtim.*" Şeklinde izahatta bulunmuştur. Beklentisini kısmen karşılanan K16; "*yurt genelinde yağışlı bir hava hakimdi.*" İfadesini kullanmıştır.

Beklentilerin karşılanmama oranının yüksek olmasında, gezisi sırasında havanın zaman zaman yağışlı olmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Çünkü, klimatik özelliklerle ilgili olumlu ve olumsuz fikir beyan eden katılımcılar bu duruma vurgu yapmışlardır. Nitekim K9; "*Beklentim gerçekleşti. Çünkü iklimini yaşadım gezi boyunca. Yağmur bile.*" K17; "*havalar gezmeye müsait olmadı.*", K15; "*Maalesef hava muhalefetlerinden dolayı beklentim karşılanmadı.*" gibi ifadeleri sıkça kullanmışlardır.

Hidrografik Özellikler İle İlgili Bulgular: Coğrafî arazi uygulama deneyimlerine katılan çalışma grubunun coğrafî arazi uygulamaları öncesinde, coğrafî arazi uygulama alanının hidrografik özellikleriyle ilgili dile getirdikleri beklentilerinin sayısı 21 adettir. Bu beklentilerinin onyedisinde "*Su kaynakları ve akarsular*", yedisinde "*göller"* ikisinde "*menderesler*", dördünde "*deltalar*" diğer ikisinde de "*yaşam tarzı*" ve "*su bölümü çizgisi*" ile ilgili ifadelere değinilmiştir. Katılımcılar, coğrafî arazi uygulama deneyimleri sonrasında bu kavramlarla ilgili beklentilerinin %62,5'ini tamamen, %9,4'ini ise kısmen karşılamıştır. %28,1'ini ise karşılayamamıştır (Tablo 5).

Coğrafî arazi uygulama deneyimleri öncesinde, katılımcılardan K9; "*Gittiğim sahada ne tür su kaynakları bulunuyor.*" K12; "*Akarsuları yakından görmek*" K8; "*Göl olarak bütün farklı göl özelliklerini görmek isterim. Volkan set, heyelan, alüvyal, tektonik göl, depresyon vb.*" K3; "*Grabenler boyunca menderesler yaparak akan akarsuları, delta ovalarını, karstik ovaları, platoları ve kırık hatları boyunca yüzeye çıkan sıcak su kaynaklarını görmeyi bekliyorum.*" K17; "*Akarsu yataklarındaki yaşam tarzını incelemek.*" K8; "*Akarsu vadi tabanı, vadi yarığı, menderes, kaynak, su bölümü çizgisi incelemek.*" gibi ifadeler kullanmışlardır. Bu beklentiler aynı zamanda coğrafî arazi uygulama alanının hidrografik özellikleriyle ilgili öğrenilmesi gereken önemli unsurlardır.

Coğrafî arazi uygulama deneyimleri sonrasında hidrolojik kavramlarla ilgili beklentilerini karşılayanlar bu durumun nedenlerini K7; "*Birçok coğrafi oluşumu yerinde gözlemleyerek gördük.*" K8; "*Hidrografik özelliklerin en iyi örneklerini gördüm.*" K9; "*Büyük Menderes Nehri'nin çıktığı yeri gördüm.*" Gibi ifadelerle açıklamışlardır. Beklentisini kısmen karşılayanlardan K6; "*bazı akarsuları görme fırsatımız oldu.*", K8; "çok az sayıda göl gördük." Şelinde gerekçe yazmıştır. Beklentisinin karşılanmadığını ifade edenlerden K2; "*…incelemeye vaktimiz kalmadı.*", K4; "*Yağmur yağdı.*", K8; "*… inceleyemedik sadece yanından geçip gittik.*" Açıklamalarını yapmışlardır. Dolayısıyla beklentilerin karşılanmama gerekçelerinin yaklaşık yarısının zaman darlığından ve yağışlı hava koşullarından kaynaklandığı zikredilmiştir.

Toprak ve Bitki Örtüsü Özellikleri İle İlgili Bulgular: Çalışma grubu, coğrafî arazi uygulama alanının *toprak ve bitki örtüsü* özelliklerine yönelik toplam 22 beklenti yazmıştır. Bunlardan sekizinde "*bitki türlerinin dağılışı*", beşinde "*toprak türleri*", beşinde "*toprak – bitki örtüsü ilişkisi*", ikisinde "*toprak – iklim özellikleri*", ikisinde ise "*bitki örtüsü – iklim özellikleri*" ve "*uygulama yapmak*" gibi özelliklere yer verilmiştir. Coğrafî arazi uygulama deneyimleri sonrasında, katılımcıların bu kavramlarla ilgili beklentilerinden %52,2'sinin karşılandığı, %47,8'inin ise karşılanmadığı tespit edilmiştir. Katılımcılardan biri ise hiçbir beklentisinin olmadığını yazmıştır (Tablo 6).

Tablo 5.
Katılımcıların Hidrografik Özelliklerle İlgili Beklentilerini Açıklamada Kullandıkları Önemli Kavramlar

Kavramlar	Su kaynakları ve akarsular	Göller	Menderes	Delta	Yaşam tarzı	Su bölümü çizgisi	**Toplam**
Gerçekleşen beklenti sayısı	11	2	2	3	1	1	**20**
Kısmen gerçekleşen beklenti sayısı	1	2	0	0	0	0	**3**
Gerçekleşmeyen beklenti sayısı	5	3	0	1	0	0	**9**
Toplam beklenti sayısı (f)	**17**	**7**	**2**	**4**	**1**	**1**	**32**
Toplam beklenti yüzdesi (%)	***53,1***	***21,9***	***6,3***	***12,5***	***3,1***	***3,1***	***100,0***

Coğrafî arazi uygulama deneyimleri öncesinde katılımcılardan K11; "*Bölgede genel olarak maki ve psödomaki formasyonunun hakim olmasından dolayı zengin bir bitki örtüsüyle karşılaşmayı beklemiyorum.*" K7; "*Coğrafî arazi uygulamaları birçok toprak türünü yerinde görmek isterim.*" K4; "*Gideceğimiz alanlardaki toprak ve bitki örtüsünü oluşturan formasyonların incelemesini yapmak.*" K9; "*Burada bulunan bitki örtüsü nasıl bir toprak türünde yetişir.* K1; *Özellikle Terra-rosa'ları incelemek isterim.*" K9; "*Gittiğim sahanın iklim özellikleri sebebiyle sahip olduğu bitki örtüsü nedir. O sahanın toprak ve iklim özellikleri hangi doğal bitki örtüsünün gelişmesini sağlar bunun ekonomik özelliklere etkisi nedir.*" K7; "*Bitki coğrafyası dersinde birçok bitkiyi gördük ama bunların uygulamalı olarak coğrafî arazi uygulamaları gösterilmesini isterim.*" gibi ifadeler kullanarak beklentilerini açıklamışlardır. Bir katılımcı ise K15; "*Akdeniz'de yetişmiş biri olarak bu hususta pek merak ettiğim bir şey yok.*" ifadesini kullanarak hiçbir beklentisinin olmadığını deklere etmiştir.

Coğrafî arazi uygulama deneyimleri sonrasında beklentisi karşılanan katılımcılardan K4; "*toprak ve bitki formasyonunu canlı canlı* gördüm." K5; "*gerekli açıklamalar yapıldı.*", K7; "*bir çok coğrafi oluşumu yerinde gözlemleyerek gördük.*", K12; "… çam ağaçlarının dağılışını gördük. Yine bölgeye has bitki ve toprak türlerini *gördüm. Beklentim gerçekleşti. Arazide bunları görme fırsatımız oldu.*", K16; "*gündüz yolculuk yaptık ve otobüsten yol boyunca çevreyi gözlemleme fırsatımız oldu.*" İfadelerini kullanmıştır. Coğrafî arazi uygulama deneyimleri sonrasında beklentisi karşılanmayan katılımcılardan K1; "*ayrıntılı bir arazi çalışması olmadı.*", K8; "*… en azından akarsu kenarında durup bu konuda bir örnek gösterilebilirdi.*", K2; "*Süre yeterli değildi.*", K3; "*arazi uygulamaları sırasında otobüsten inip toprak ve bitki örtüsünü inceleme şansı bulamadım.*" K17; "*botanik incelemelerde bulunacak vaktimiz olmadı.*" gibi ifadeleri beklentisinin gerçekleşmemesine delil göstermiştir.

Araştırmamızdaki arazi uygulamaları sonrasında, katılımcıların iklim – toprak – bitki örtüsü ilişkisi, bunların dağılışı ve etkilerine yönelik beklentilerinin yarısından fazlasını karşıladığı tespit edilmiştir. Bu sonuç, arazi uygulama deneyimlerinin, diğer konu başlıklarında olduğu gibi, coğrafya öğretimine katkısını teyit etmesi bakımından açısından önemlidir.

Bütün bu verilere bağlı olarak kısaca belirtmek gerekirse, jeolojik ve jeomorfolojik özellikleriyle ilgili beklentilerin karşılanma oranı diğer fiziki coğrafya özellikleriyle ilgili beklentilerden daha yüksektir. Bunda, çalışma grubunun jeolojik ve jeomorfolojik yapıyı bizatihi incelemesinin etkili olduğu düşünülmektedir. Arazi uygulamaları sırasında teorik bilgi verilmesine rağmen, yağışlı hava koşullarının çalışma grubuna zaman zaman gözlem yapama fırsatı vermemesi ise klimatik özellikleriyle ilgili beklentilerini karşılamalarını engellemiştir.

Beşerî Coğrafya Özellikleri İle İlgili Bulgular

Araştırmamıza katılan çalışma grubunun coğrafî arazi uygulama deneyimlerinden beklentilerinin %23,1'inin araştırma yapılacak alanın beşerî coğrafya özellikleri ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Bu beklentilerin; %39'u araştırma sahasının nüfus özellikleriyle, %61'i de yerleşme özellikleri ile ilişkilidir.

Çalışma grubunun nüfus özellikleriyle ilgili bu beklentilerinin %69,6'sı coğrafî arazi uygulama deneyimleri sonrasında tamamen karşılanmıştır. Bu oran genel yerleşme özellikleri ile ilgili beklentilerde %70,6, şehir yerleşmelerinin özellikleri ile ilgili beklentilerde ise %68,4'tür (Tablo 7).

Nüfus Özellikleri İle İlgili Bulgular: Araştırmamızda katılımcılar, coğrafî arazi uygulama alanının nüfus özelliklerine ilişkin toplam 23 beklentisi vardır. Bunlardan yedisinde "*nüfusun yapısı ve özellikleri*", beşinde "*nüfusun ekonomik yapısı*", dördünde "*insanlarla diyalog*", dördünde "*kültürel özellikler*", dördünde "*nüfusun dağılışı ve etkileyen faktörler*", dördünde "*kır – kent nüfusu*" birinde ise "*köy yaşamı*" kavramları ile ilgili beklentiler dile getirilmiştir. Katılımcıların

Tablo 6.
Katılımcıların Toprak ve Bitki Örtüsü Özellikleriyle İlgili Beklentilerini Açıklamada Kullandıkları Önemli Kavramlar

Kavramlar	Bitki türleri ve dağılışı	toprak *türleri*	Toprak – bitki örtüsü ilişkisi	Toprak – iklim özellikleri	Bitki örtüsü – iklim özellikleri	Uygulama yapmak	**Toplam**
Gerçekleşen beklenti sayısı	1	2	4	2	1	2	**12**
Gerçekleşmeyen beklenti sayısı	7	3	1	0	0	0	**11**
Beklentisi olmayanların sayısı	0	0	0	0	0	0	**1**
Toplam beklenti sayısı (f)	**8**	**5**	**5**	**2**	**1**	**2**	**24**
Toplam beklenti yüzdesi (%)	***33,3***	***20,8***	***20,8***	***8,3***	***4,2***	***8,3***	***100***

Tablo 7.
Beşerî Coğrafya Özellikleri ile İlgili Beklentilerinin Nitelikleri

		Beklentisi tamamen karşılanan	Beklentisi kısmen karşılanan	Beklentisi karşılanmayan	**TOPLAM BEKLENTİ**
Nüfus özellikleri ile ilgili beklentiler	*f*	16	3	4	**23**
	%	*69,6*	*13,0*	*17,4*	***39,0***
Yerleşme özellikleri ile ilgili beklentiler	*f*	12	1	4	**17**
	%	*70,6*	*5,9*	*23,5*	***28,8***
Şehirlerin özellikleri ile ilgili beklentiler	*f*	13	2	4	**19**
	%	*68,4*	*10,5*	*21,1*	***32,2***
TOPLAM	***f***	**41**	**6**	**12**	**59**
	%	***69,5***	***10,2***	***20,3***	***100,0***

vurguladıkları bu kavramlarla ilgili beklentilerinin %76,7'sinin coğrafî arazi uygulama deneyimleri sonrasında karşılandığı belirlenmiştir. %10'unun beklentisi ise kısmen karşılanmıştır. Beklentisinin karşılanmadığını belirtenlerin oranı ise %13,3'tür (Tablo 8).

Coğrafî arazi uygulama deneyimleri öncesinde katılımcılardan K10; "*Sokaktaki nüfusun yaş yapısını merak ediyorum.*", K3; "*Coğrafi koşulların nüfus yapısı üzerindeki etkilerini gözlemleme fırsatı bulacağımı düşünüyorum.*", K12: "*Gittiğimiz bölgelerdeki insanların yaşam tarzlarını ekonomik kaynaklarını yöresel özelliklerini görmek.*", K15; "*Yerel halkını görmek ve sohbet etme fırsatı yakalamak istiyorum.*", K9: "*Bu sahanın yeme içme giyim ve kültürel özellikleri konuşma şekilleri nelerdir.*", K14; "*Coğrafi faktörlerin (iklim, yerşekilleri, ulaşım) gibi faktörlerin nüfus dağılışı üzerinde ki etkisini incelemek ve nüfusun şehir açısından önemini incelemek*", K2; "*Kır-kent nüfusu olarak gördüğümüz yerin hangi kategoride yer aldığını öğrenmeliyiz.*" ve K16; "*Kentlerden çok o bölgedeki köylerdeki yaşamı merak ediyorum.*" gibi ifadeler kurarak beklentilerini açıklamışlardır. Katılımcıların nüfus özelliklere yönelik kullandıkları bu cümleler, çalışma grubunun coğrafî arazi uygulama alanının nüfusuyla ilgili yeterli bilgiye ve ön hazırlığa sahip olduklarını göstermektedir. Çünkü, bunlar içerisinde gezi sahasının nüfusunun genel özelliklerini tetkik eden ve bunların ekonomik fonksiyonlarla ilişkilerini sorgulayan beklentiler çoğunluktadır.

Coğrafî arazi uygulama deneyimleri sonrasında nüfus özellikleriyle ilgili beklentisi karşılanan katılımcılardan K7; "*Birebire gözlediğimiz için çok daha sağlıklı bilgi elde edebildik.*", K9; "*Her yerde farklı kültürel yapı var bunu gördüm.*", K10; "*Beklediğim gibi sokaktaki nüfus içerisinde turistlerin sayısının çok fazla olduğuna şahit oldum.*", K14; "*Coğrafi faktörlerin nüfus dağılışına etkisini yerinde gördüm bu beklentimi karşıladı.*" ifadeleri ile beklentilerinin karşılanma nedenlerini açıklamışlardır. Beklentisi kısmen karşılanan çalışma grubundan K13 ise; "*halkı yakından görme ve günlük faaliyetleri hakkında bilgi edinme şansımız oldu.*" Şeklinde bir açıklama yapmıştır. Beklentilerinin karşılanmadığını belirten katılımcıların beklentilerinin karşılanmamasına gösterdikleri gerekçeler, beklentilerinin karşılandığını belirtenlerle benzerlik göstermesi ilginçtir. Örneğin beklentisinin karşılandığını ifade eden K15; "*gittiğimiz hemen her yerde bol bol halka karışabildim.*", K17; "*yerel halkla tanışma ve sohbet etme fırsatımız oldu.*" derken, beklentisinin kısmen karşılandığını ifade eden K16; "*yöre halkıyla pek konuşma fırsatımız olmadı*" "*gözleme yapan ablalarla sohbet etme fırsatım oldu.*" şeklinde açıklama yapmıştır. Beklentisinin karşılanmadığını belirten K1ise "*yöre halkını pek yakından inceleyemedim*" açıklamasında bulunmuştur. Bütün bu zıtlıklar, kişisel özelliklerin de beklentilerin karşılanıp - karşılanmamasında etkili olduğuna işaret etmektedir.

Tablo 8.
Katılımcıların Nüfus Özellikleriyle İlgili Beklentilerini Açıklamada Kullandıkları Önemli Kavramlar

Kavramlar	Nüfusun yapısı ve özellikleri	Nüfusun ekonomik yapısı	İnsanlarla diyalog	Kültürel özellikler	Nüfusun dağılışı ve etkileyen faktörler	Kır – kent nüfusu	Köy yaşamı	**Toplam**
Gerçekleşen beklenti sayısı	7	4	2	3	3	4	0	**23**
Kısmen gerçekleşen beklenti sayısı	1	0	0	1	0	0	1	**3**
Gerçekleşmeyen beklenti sayısı	0	1	2	0	1	0	0	**4**
Toplam beklenti sayısı (f)	**8**	**5**	**4**	**4**	**4**	**4**	**1**	**30**
Toplam beklenti yüzdesi (%)	**26,7**	**16,7**	**13,3**	**13,3**	**13,3**	**13,3**	**3,3**	**100**

Çünkü bu ifadeler gurup halinde hareket edilen bir uygulamanın sonuçlarına aittir.

Bütün bu veriler coğrafî arazi uygulama deneyimlerinin, inceleme sahanın nüfus özelliklerine yönelik toplanan beklentileri karşılamada etkili olduğuna işaret etmektedir. Çünkü, nüfus özellikleri ile ilgili beklentilerin uygulama deneyimleri sonrasında sadece yaklaşık 1/7'sinin karşılanmadığı tespit edilmiştir.

Yerleşme Özellikleri İle İlgili Bulgular: Coğrafî arazi uygulama deneyimlerine katılan çalışma grubunun coğrafî arazi uygulama alanının yerleşme özellikleriyle ilgili beklentilerinin sayısı 17'dir. Bu beklentilerinin dördünde "*konut tipi*", dördünde " *yerleşmelerin dokusu*" üçünde "*yerleşmelerin dağılışı*", ikisinde "*yerleşmeleri etkileyen faktörler*", "Şehir yerleşmelerinin özellikleri" diğerlerinde ise "*tarihi yerleşmeler*", "*köy yaşamı*" ve "*uygulama*" ile ilgili ifadelere değinilmiştir. Arazi uygulamaları sonunda katılımcılar bu kavramlarla ilgili beklentilerinin %70,6'sını tamamen, %5,9'unu ise kısmen karşılamışlardır. Ancak %23,5'inin beklentisi ise karşılanamamıştır (Tablo 9). İki katılımcı ise bu konu ile ilgili hiçbir beklentisinin olmadığını belirtmiştir.

Coğrafî arazi uygulama deneyimleri öncesinde katılımcılardan K17; "*… yerleşmelerin geleneksel mimariyi ne kadar yansıttığı.*", K10; "İnsanların yöreye uygun evlerde yaşayıp yaşamadığını *merak ediyorum.*" K1; "*Yerleşim yerlerini oluşturan binaların karakteristik özelliklerini incelemeyi umuyorum.*" K5; "Şehir dokularını inceleyebilmek." K4; "*Gideceğimiz alanlardaki şehir kır yerleşmelerini, bu dağılımı etkileyen sebepleri yerinde görmek.*" K6; "*Tarımsal faaliyetlerin yürütüldüğü yerler ile turizm faaliyetlerin yürütüldüğü yerler arasında yerleşme özellikleri arasındaki farkı görebilmek.*" K2; "Çarpık kentleşme mevcut mu, varsa ne oranda? Bir de şehir merkezlerinde özellikle tatil beldelerinde yerleşme ne şekilde seyretmektedir." K8; "*En önemlisi geçmiş tarihi yerleri görmek isterim.*" K16; "Çok köy yaşamını *merak ediyorum.*" K7; "*Coğrafi yerleşmeleri yerinde gördüğümüz için sağlıklı ve daha kalıcı bilgiler elde edebiliriz.*" gibi ifadeler kullanmışlardır. Katılımcılardan K12 ve K15 ise Beklentisinin olmadığını belirtmiştir.

Coğrafî arazi uygulama deneyimleri sonrasında beklentisi karşılanan katılımcılar bu durumun nedenini; "*coğrafi özelliklerin yerleşme üzerindeki etkilerini gözlemleme fırsatı buldum.*" (K3); "*Gezdiğimiz yerler sahanın yerleşme özelliklerini yansıtmakta idi.*" (K2), "*Gezi boyunca mimari yapıları tanıdık.*" (K17), "*Egedeki kır ve şehir yerleşmelerini yerinde görme fırsatı buldum.*" (K14) *şeklindeki ifadelerle açıklamışlardır.* Beklentisinin kısmen karşılandığını ifade eden K6; "*Tarihi ve kültürel yerleşmelerle ilgili beklentim karşılanmadı. Çünkü ayrıntılı bilgi elde etme imkânımız olmadı.*" izahatını yapmıştır. Beklentisi karşılanmayanlar katılımcılar ise bu durumun nedenlerini K5; "*ayrıntılı bilgi elde etme imkânımız olmadı.*" K1; "*yerleşim yerlerinin planlarını oluşturan unsurları hâlâ merak ediyorum.*" ve "*yöreye özgü pek fazla bina sağlam kalmış. Kalanlarını da sadece görebildik. Özelliklerini inceleyemedik.*" şeklinde açıklamışlardır. Yerleşmelerin genel özellikleriyle ilgili beklentisinin olmadığını belirtenlerden K12, coğrafî arazi uygulama deneyimleri sonrasında "İzmir'in bile İstanbul'dan çok farklı olduğunu fark ettim." İfadesini kullanarak, aslında beklentisinin olduğuna ve bunun da değiştiğine işaret etmiştir.

Coğrafî arazi uygulamasında, arazi uygulama planı dâhilinde kırsal yerleşmelerden daha ziyade şehir yerleşmeleri incelenmiştir. Bundan dolayı şehirlerin özellikleri ile ilgili beklentiler ayrıca sorgulanmıştır. Bu sorgulama sonucunda katılımcıların uygulama alanındaki şehirlerin özelliklerine yönelik toplam 19 beklentisi olduğu tespit edilmiştir. Bu beklentilerindeki ifadelerinin hemen hemen tamamında şehirlerin "*coğrafi, tarihi, kültürel, turistik vb.*" özellikleri ve bunları görme isteği dile getirilmiştir.

Coğrafî arazi uygulama deneyimleri öncesinde, katılımcılardan K4 şehirlerin özellikleriyle ilgili olarak "*coğrafi gezide herkesin yakından görmek istediği ve gerçekten görülmesi gereken yerleri görmek istiyorum.*", K6; "Şehirlerin tarımsal, turistik potansiyellerini *görmek. Tarihi ve kültürel yerlerini görmek ve tanımak. Doğal güzellikleri görmek.*", K7;

Tablo 9.
Katılımcıların Yerleşme Özellikleriyle İlgili Beklentilerini Açıklamada Kullandıkları Önemli Kavramlar

Kavramlar	Konut tipi	Yerleşmelerin dokusu	Yerleşmelerin dağılışı	Yerleşmeleri etkileyen faktörler	Şehir yerleşmelerinin özellikleri	Tarihi yerleşmeler	Köy yaşamı	Uygulama	**Toplam**
Gerçekleşen beklenti sayısı	3	2	2	1	2	1	0	1	**12**
Kısmen gerçekleşen beklenti sayısı	0	0	0	1	0	0	0	0	**1**
Gerçekleşmeyen beklenti sayısı	1	2	0	0	0	0	1	0	**4**
Beklentisi olmayanların sayısı	0	0	0	0	0	0	0	0	**2**
Toplam beklenti sayısı (f)	**4**	**4**	**2**	**2**	**2**	**1**	**1**	**1**	**17**
Toplam beklenti yüzdesi (%)	***23,5***	***23,5***	***11,8***	***11,8***	***11,8***	***5,9***	***5,9***	***5,9***	***100***

"*Merak ettiğim için coğrafi oluşumlar tarihi yerler, turistik yerler.*", K12; "önemli tarihi ve turistik yerler olduğu için *görmek istiyorum.*"gibi cümlelerle beklentilerini açıklamıştır.

Coğrafî arazi uygulama deneyimleri sonrasında bu beklentilerin %68,4'ünü tamamen karşılandığı, %10,5'inin ise kısmen karşılandığı belirlenmiştir. %21,1'nin ise beklentisinin karşılanmadığı ifade edilmiştir. Katılımcıların şehirlerin özelliklerine yönelik karşılanan beklentilerinin nedenlerini K4; "*görülmesi gereken yerleri gördüm.*" K6; "*zaten bu tür yerlere gittik.*" K14 "*Antik çağdan günümüze kadar olan yerleşmeleri görmek çok eğlenceliydi.*" Şeklinde açıklamışlardır. Beklentisi kısmen karşılananlar ise bu durumun nedenlerini "*Sürenin az olması gittiğimiz yerin daha iyi gezilmesini engelledi.*" (K2) ve "*Bursa'yı göremek beni yıktı.*" (K15) biçiminde ifadelendirmişlerdir. Gezide Beklentisini karşılayamayan K1, K3, K5 zamanın sınırlı olmasını, K10 ise "Şehirlerin yöresel yemeklerinden yiyemedim." Gerekçelerini yazmışlardır.

Araştırmada coğrafî arazi uygulama alanının şehirlerin özelliklerine yönelik toplanan tüm nitel verileri birlikte ele aldığımız zaman coğrafî arazi uygulama deneyimlerinin, şehirlerin özelliklerine ilişkin öğrenci beklentilerini karşılamada daha etkili olduğu görülmektedir. Çünkü katılımcılar yapılan uygulamalarla beklentilerinin yaklaşık 4/5'ini karşılamıştır.

Beşeri coğrafya özellikleri ile ilgili olarak kısaca şunlar söylenebilir. Yerleşme özellikleriyle ilgili beklentilerin karşılanma oranı nüfus özellikleriyle ilgili beklentilerin karşılanma oranından daha yüksektir. Bunda, uygulama deneyimleri sırasında çalışma grubunun köy, kasaba ve şehir yerleşmeleri gibi unsurları somut olarak incelemesinin etkili olduğu düşünülmektedir. Nüfusun yapısı, özellikleri ve dağılışı gibi istatistiki özellikler ise bu uygulamalar sırasında yerleşmeler gibi doğrudan gözlemlenememektedir.

Ekonomik Coğrafya Özellikleri İle İlgili Bulgular

Araştırmamıza katılan çalışma grubunun coğrafî arazi uygulama deneyimleri öncesindeki beklentilerinin %44,7'si araştırma yapılacak yörelerin ekonomik coğrafya özellikleri ile ilişkili olmuştur. Bu oranın fiziki ve beşeri coğrafya özellikleri ile ilgili beklentilerden daha fazla olmasının temel nedeni ekonomik coğrafya özellikleri ile ilgili beklentileri sorgulayan soru sayısının daha fazla olmasından kaynaklanmaktadır.

Ekonomik coğrafya özellikleri ile ilgili bu beklentilerin; %26,3'ü araştırma sahasındaki sanayi tesislerinin özellikleriyle, %17,5'i tarım alanlarının özellikleriyle, %56,2'si ise doğal ve beşeri turistik varlıkların özellikleriyle ilişkili olmuştur.

Sanayi tesislerinin özellikleriyle ilgili bu beklentilerin ortalama %43,4'ü coğrafî arazi uygulama deneyimleri sonrasında tamamen karşılanmıştır. Bu oran, tarım alanlarının özellikleriyle ilgili beklentilerde %65, doğal ve beşeri turistik varlıkların özellikleri ile ilgili beklentiler de ise yaklaşık %93'tür (Tablo 10).

Sanayi Tesislerinin Özellikleri İle İlgili Bulgular: Coğrafî arazi uygulama deneyimlerine katılan çalışma grubunun, araştırma sahasındaki sanayi tesislerine yönelik toplam 14 beklentisi mevcuttur. Bu beklentilerden onbirinde "*sanayi kuruluşları ve dağılışı*" beşin-

Tablo10.
Ekonomik Coğrafya Özellikleri ile İlgili Beklentilerinin Nitelikleri

		Beklentisi tamamen karşılanan	Beklentisi kısmen karşılanan	Beklentisi karşılanmayan	**TOPLAM BEKLENTİ**
Sanayi tesislerinin özellikleri ile ilgili beklentiler	*f*	9	1	3	**13**
	%	*69,2*	*7,7*	*23,1*	***11,4***
Buharkent'i (Jeotermal santrali) görmekle ilgili beklentiler	*f*	3	0	14	**17**
	%	*17,6*	*0,0*	*82,4*	***14,9***
Tarım alanlarının özellikleri ile ilgili beklentiler	*f*	13	3	4	**20**
	%	*65,0*	*15,0*	*20,0*	***17,5***
Doğal ve beşeri turistik varlıkların özellikleri ile ilgili beklentiler	*f*	15	0	1	**16**
	%	*93,8*	*0,0*	*6,3*	***14,0***
Pamukkale Travertenleri ilgili beklentiler	*f*	19	0	0	**19**
	%	*100,0*	*0,0*	*0,0*	***16,7***
Meryem Ana kilisesini ile ilgili beklentiler	*f*	12	1	1	**14**
	%	*85,7*	*7,1*	*7,1*	***12,3***
İzmir saat kulesi ile ilgili beklentiler	*f*	14	0	1	**15**
	%	*93,3*	*0,0*	*6,7*	***13,2***
TOPLAM	***f***	**85**	**5**	**24**	**114**
	%	***74,6***	***4,4***	***21,1***	***100***

de "*ekonomik etkinlikler*" birinde de "*liman özellikleri*" vurgulanmıştır. Katılımcılardan biri ise sanayi tesislerinin özellikleri ile ilgili herhangi bir beklentisinin olmadığını belirtmiştir (Tablo 11).

Coğrafî arazi uygulama deneyimleri öncesinde, katılımcılardan K2; "*Gideceğimiz yerlerde bulunan en önemli sanayi kuruluşlarını ve yakın çevresini görmek isterim. Özellikle dokuma sanayisi önemli olan Denizli ilinde bu tür bir kuruluşu ya da ürünlerini görmek isterim. Türkiye için çok önemli olan İzmir Limanı'nı yakından görmeliyiz.*", K9; " *… hangi ekonomik faaliyetler önemlidir, buna sebep olan coğrafi faktörler nelerdir şehre kazandırdığı kimlik nedir.*" gibi cümleler kurarak beklentilerini açıklamışlardır. Katılımcıların sanayi tesislerinin özelliklere yönelik kullandıkları bu cümlelerin araştırma sahasındaki sanayi tesislerinin dağılışının ve özelliklerinin bilindiğine işaret ettiği söylenebilir. Çünkü çalışma grubu coğrafî arazi uygulama sahasındaki bazı illerin tarıma dayalı sanayi tesislerini ve bu ürünlerin ihracatının yapıldığı limanı sorguladığı görülmektedir.

Coğrafî arazi uygulama deneyimleri sonrasında beklentisinin karşılandığını ifade eden katılımcılardan K1; "*sanayi tesislerinin yöresel kazanç ürünlerinin önüne geçtiğini gördüm.*", K4 ve K14; "*Türkiye'nin en büyük sanayi alanlarını gördüm.*" *şeklinde açıklamalarda bulunmuşlardır. Beklentisi kısmen karşılananlardan* K13; "Çok fazla yer gezdiğimiz için biraz hızlı geçtik her yerden ve vakit problemi oldu." ifadelerini kullanmıştır. Beklentisi karşılanmayanlardan K15; "*zaman sıkıntısı*", K17 ise; "*Sanayi bakımından pek amacımıza ulaşamadık.*" şeklinde gerekçeler yazmışlardır. Katılımcılardan K12 ise coğrafî arazi uygulama deneyimleri öncesi beklentisinin olmadığını belirtmiştir. Ancak geziden etkilenmiş olmalı ki coğrafî arazi uygulama deneyimleri sonrasında "*Ekonomik faaliyetin insanlar üzerinde büyük etkiler bıraktığını anladım.*" ifadesini kullanmıştır. Sanayi tesislerinin özelliklerine yönelik toplanan tüm bu nitel verileri birlikte ele aldığımız zaman; bulguların çalışma grubunun beklentilerini olumlu yönde etkilediğine işaret ettiği söylenebilir. Çünkü coğrafî arazi uygulama alanındaki sanayi tesislerinin nitelikleri, dağılışı ve etkisi ile ilgili beklentilerin önemli ölçüde karşılandığı görülmektedir. Ancak arazi uygulama planında olmasına rağmen katılımcıların jeotermal santrali inceleyememeleri beklentilerin gerçekleşme oranındaki düşüşün gerekçeleri arasında gösterilebilir. Buna karşın, inceleyemedikleri jeotermal santralle (Buharkent) ilgili karşılanamayan beklentilerini açıklıkla ifade etmeleri, katılımcıların ifadelerindeki tutarlılığı ve objektifliği ortaya koyması bakımından önemlidir.

Coğrafî arazi uygulama deneyimleri kapsamında incelenmesi planlanan Sarayköy'deki (Denizli) jeotermal santral, izin almada yaşanan problem nedeni ile incelenememiştir. Ancak öğrenciler tesis girişinde jeotermal santral hakkında bilgilendirilmiş ve soruları cevaplandırılmıştır. Buradan santralin ve yakın çevresinin fotoğrafları çekilerek geri dönülmüştür.

Katılımcıların coğrafî arazi uygulama deneyimleri sırasında içerisine girip inceleyemedikleri bu santralle ilgili arazi uygulamaları öncesi beklentilerinin 17 adet olduğu tespit edilmiştir. Çalışma grubu bu beklentilerinden on beşinde "*Santrali görmek*", ikisinde de "çevresindeki *Jeolojik yapıyı tetkik*" ifadesini kullanmıştır. Katılımcılardan K12 ise bu konu ile ilgili herhangi bir beklentisinin olmadığını beyan etmiştir. Araştırma gezisi sonunda katılımcılar bu santralle ilgili beklentilerinin %82,4'ünü karşılayamadıkları belirlenmiştir. %17,6'si ise yapılan açıklamalar ve yakın çevresindeki gözlemlerden dolayı beklentilerinin karşılandığını ifade etmişlerdir (Tablo 12).

Tablo 11.
Katılımcıların Sanayi Tesislerinin Özellikleriyle İlgili Beklentilerini Açıklamada Kullandıkları Önemli Kavramlar

Kavramlar	Sanayi kuruluşları ve dağılışı	Ekonomik etkinlikler	Liman özellikleri	Toplam
Gerçekleşen beklenti sayısı	7	5	1	13
Kısmen gerçekleşen beklenti sayısı	2	0	0	2
Gerçekleşmeyen beklenti sayısı	2	0	0	2
Beklentisi olmayanların sayısı	0	0	0	1
Toplam beklenti sayısı (f)	**11**	**5**	**1**	**17**
Toplam beklenti yüzdesi (%)	**64,7**	**29,4**	**5,9**	**100**

Tablo 12.
Katılımcıların Jeotermal Santrali Görmekle İlgili Beklentilerini Açıklamada Kullandıkları Önemli Kavramlar

Kavramlar	Santrali görmek	Jeolojik yapıyı tetkik	**Toplam**
Gerçekleşen beklenti sayısı	2	1	**3**
Gerçekleşmeyen beklenti sayısı	13	1	**14**
Beklentisi olmayanların sayısı	0	0	**1**
Toplam beklenti sayısı (f)	**15**	**2**	**17**
Toplam beklenti yüzdesi (%)	***88,2***	***11,8***	**100**

Coğrafî arazi uygulama deneyimleri öncesinde katılımcıların beklentilerinde jeotermal santrali görmekle ilgili meraklarının öne çıktığı beklentiler dikkat çekmektedir. Çünkü katılımcılardan K15; "*Daha evvel hiç jeotermal santral görmediğim için çok merak ediyorum.*", K5; "*Tesisin çalışma sistemini incelemek*", K9; "*Jeolojik* özelliklerinin kazandırdığı bu avantajın ne gibi faydaları var nelerde kullanılır *görmek ve denemek isterim.*" gibi cümleler kurarak beklentilerini beyan etmişlerdir.

Coğrafî arazi uygulama deneyimleri sonrasında beklentisinin karşılanmadığını ifade eden katılımcılardan K1; "*Jeotermal santrali ancak dış kapısından görebildik.*", K2; "*Tesisi gezemedik.*", K5; "İzin sorunu sebebiyle gezemedik." K13; "İçeri almadılar uzaktan gördük." *şeklinde açıklamalarda bulunmuşlardır. Beklentisi karşılananlardan K16; "Yerinde açıklamalar yapıldı.*", K9; "*Denizli ve Aydın'da jeotermal sahaları gördüm.*" şeklinde gerekçeler yazmışlardır. Coğrafî arazi uygulama deneyimleri öncesinde beklentisinin olmadığını belirten K12 coğrafî arazi uygulama deneyimleri sonrasında "İçine giremesek de bilgi sahibi olduk." ifadesini kullanmıştır. Sonuç olarak, jeotermal santrale izin almada yaşanan problem nedeni ile girilememesi, coğrafî arazi uygulamasına katılan öğrencilerin beklentilerini karşılamada olumsuz bir etki yapmıştır. Bu olumsuzluk coğrafî arazi uygulaması ile ilgili beklentilerin karşılanma oranını düşürmüştür.

Tarım Alanlarının Özellikleri İle İlgili Bulgular: Araştırmamızda, katılımcıların coğrafî arazi uygulama alanındaki tarım alanlarına ve buralarda yapılan zirai faaliyetlere ilişkin toplam 20 beklentisi tespit edilmiştir. Bu beklentilerden onbirinde "*Tarım alanları*", altısında "*Tarım ürünü*" üçünde "*Ekonomiye etkisi*", üçünde "*Tarım – iklim ilişkisi*" ve birinde de "*Tarıma dayalı sanayi*" kavramları öne çıkarılmıştır. Arazi uygulama deneyimleri sonrasında çalışma grubunun bu kavramlarla ilgili beklentilerinin %66,7'si tamamen, %16,7'si kısmen gerçekleşmiştir. %16,7'si ise gerçekleşmemiştir (Tablo 13).

Coğrafî arazi uygulama deneyimleri öncesinde, katılımcılardan K1; "Özellikle akarsu havzaları boyunca bulunan tarım alanlarını *merak ediyorum*", K3; "*Bölgede yetişen pek çok tarım ürününü yakından görme şansına sahip olacağıma inanıyorum.*" K6; "*Yörede yetiştirilen tarım ürünlerini ve bu ürünlerin yörenin ekonomik yapısı üzerindeki etkisini öğrenmek*" K8; "İklim özelliğiyle tarım özelliğinin ilişkisini *görmek isterdim.*" K16; "*Bursa Gemlik'teki zeytin işleme fabrikalarını görmek istiyorum.*" gibi cümleler kurarak beklentilerini açıklamışlardır. Katılımcıların tarım alanları ve buralarda yapılan zirai faaliyetlere yönelik belirttikleri bu beklentiler, yetiştirilen tarım ürünlerinin ve bunların kullanım şeklinin öğrenciler tarafından bilindiğine işaret etmektedir. Çünkü beklentilerinde incir, zeytin, tütün, pamuk, üzüm, turunçgil, kestane gibi ürünlerden ve zeytinin işlenmesinden sıkça bahsedilmektedir.

Arazi uygulamaları sonrasında, tarım alanları ve bu tarım alanlarında yapılan zirai faaliyetlere yönelik beklentilerin karşılanma nedenleri arasında K2; "*gezdiğimiz yörede tarım alanlarında nelerin ekilip dikildiğini yakından gördük.*", K6; "*yörenin tarımsal potansiyeli hakkında ayrıntılı bilgi elde ettim.*" K10; "*incir ve zeytin yetiştiriciliğinin büyük alanlara dağıldığını gördüm.*" Benzeri açıklamalar öne çıkmıştır. Beklentisi kısmen karşılanan katılımcılar ise K6 "*Yol üzerinde bazı ürünleri görme fırsatımız oldu.*" Şeklinde bir açıklama yapmıştır. Beklentisi karşılanmayan katılımcılardan K3; "*Kullanılan yöntemlerle ilgili bilgi sahibi olamadım.*", K16; "*fabrikayı az da olsa gezip zeytinin hangi işlemlerden geçtiğini görmek istiyordum.*", K17; "*tarımsal bakımdan da incelemeler de yapamadık.*" türünde açıklamalar yapmışlardır.

Tarım alanları ve buralarda yapılan zirai faaliyetlere yönelik toplanan tüm bu nitel veriler birlikte ele aldığımız zaman, araştırma kapsamında yapılan coğrafî arazi uygulama deneyimlerinin, öğrencilerin beklentilerini karşılamada olumlu bir etkiye sahip olduğu, beklentilerin karşılanmama oranı ise düşük olduğu söylenebilir.

Doğal ve Beşeri Turistik Varlıkların Özellikleri İle İlgili Bulgular: Araştırmamızda, katılımcıların coğrafî arazi uygulama alanının doğal ve beşeri turistik varlıklarına yönelik toplam 16 beklentisi

Tablo 13.
Katılımcıların Tarım Alanlarının Özellikleriyle İlgili Beklentilerini Açıklamada Kullandıkları Önemli Kavramlar

Kavramlar	Tarım alanları	Tarım ürünü	Ekonomiye etkisi	Tarım – iklim ilişkisi	Tarıma dayalı sanayi	Toplam
Gerçekleşen beklenti sayısı	5	6	2	3	0	16
Kısmen gerçekleşen beklenti sayısı	3	0	1	0	0	4
Gerçekleşmeyen beklenti sayısı	3	0	0	0	1	4
Toplam beklenti sayısı (f)	**11**	**6**	**3**	**3**	**1**	**24**
Toplam beklenti yüzdesi (%)	**45,8**	**25,0**	**12,5**	**12,5**	**4,2**	**100**

mevcuttur. Bunların hemen hemen tamamında "*turistik varlıklar ve bunların özellikleri*" öne çıkarılmıştır. Katılımcılar bu beklentilerinden %93,8'ini coğrafî arazi uygulama deneyimleri sonrasında karşılandığını ifade etmiştir. %6,3'ü ise beklentilerini karşılayamadığını beyan etmişlerdir.

Coğrafî arazi uygulama deneyimleri öncesinde katılımcılardan K4; "*Gezi yapacağımız alanlar Dünya'nın ilk uygarlıklarının hüküm sürdüğü alanlar.*", K6. "*Tarihi ve turistik varlıkların coğrafi mekânla ilişkisini görebilmek.*", K8. "*Farklı medeniyetlere ait eserleri görmek.*", K16. "*Hierapolis Afrodisyas gibi eski antik şehirlerin kalıntılarını görmek istiyorum.*" gibi cümleler kurarak beklentilerini açıklamışlardır.

Coğrafî arazi uygulama deneyimleri sonrasında, coğrafî arazi uygulama alanının doğal ve beşeri turistik varlıklarına ilişkin beklentilerin tamamına yakınının karşılandığı ifade edilmiştir. Katılımcılar bu durumun nedenlerini K1; "*Birçok tarihi kentin tarihini öğrendim.*", K5; "*Bu konuda açıklamalar tatmin ediciydi.", K6; "Tarihi ve turistik mekânları gezdik, gördük ve bu mekânların coğrafi özellikler ile iç içe olduğunu ve sürdürülebileceğini kavradık.*" benzeri ifadelerle açıklamışlardır. Beklentisi karşılanmayan K16 "*Afrodisias dışında beklentim karşılandı.*" ifadesini kullanmıştır. Coğrafî arazi uygulama deneyimleri öncesinde bu konu ile alakalı beklentisinin olmadığını belirten K17; coğrafî arazi uygulama deneyimleri sonrasında "*Gezi boyunca yeterince yeri gezme fırsatı bulduk.*" ifadesini kullanmıştır.

Bu çalışmamızda, araştırma sahamızdaki turistik varlıklarla ilgili beklentilerle ilgili bulguları daha da somutlaştırmak için Pamukkale Travertenleri, Meryem Ana Kilisesi, Selçuk, Efes, Afrodisias, Akropolis, Hierapolis ve İzmir saat kulesi ile ilgili öğrenci beklentiler ayrıca sorgulanmış ve aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Doğal turistik varlıkların özellikleri ile ilgili bulgular; Pamukkale Travertenleri örneği: Katılımcılar Pamukkale Travertenleri'nin özelliklerine yönelik coğrafî arazi uygulama deneyimleri öncesinde toplam 19 beklenti ifade etmişlerdir. Pamukkale Travertenleri'ne ilişkin bu ifadelerden onunda "*oluşumu*", yedisinde "*merak - görmek*", üçünde "*pratik yapmak*", birinde "*ekonomiye katkısı*", birinde "*sağlığa faydası*" gibi beklentiler öne çıkarılmıştır. Coğrafî arazi uygulama deneyimleri sonrasında ise bu beklentilerinin tamamının karşılandığı tespit edilmiştir (Tablo 14).

Katılımcılar Pamukkale Travertenleri'nin özelliklerine ile ilgili K6; "*Travertenleri ve oluşum şekillerini görmek oluşan şekillerin büyüklüğü ve yayılış alanı hakkında bilgi sahibi olmak*", K13; "*Derslerde öğrendiğimiz teorik bilgileri yerinde görmek*" K9; "Ülke ekonomisine katkıları" ve "*Sağlık konusunda nasıl faydalanıldığını öğrenmek ve doğal güzelliğini görmek.*" gibi cümleler kurarak beklentilerini açıklamışlardır.

Pamukkale Travertenleri'nin özelliklerine yönelik ifade edilen beklentilerin tamamı karşılanmıştır. Bu beklentilerin karşılanmasının nedenlerini ise katılımcılar K10; "*O beyazlığı Beyazlığa neden olan suyun sıcaklığını ve kireç taşlarını gördüm.*", K11; "*gerçekten de çok güzel oluşumlardı fakat bir kısmının yapay olması bizi şaşırttı.*", K13; "*Gördükten sonra çok beğendim. O kadar büyük olduğunu tahmin etmiyordum.*", K15; "*En çok burada vakit geçirdik ve istediğim her şeyi yaptım.*" Gibi ifadelerle açıklamışlardır. Çalışma grubunun Pamukkale Travertenleri'nin özelliklerine yönelik tüm beklentilerini karşılamalarında travertenleri incelemeye ayrılan sürenin diğerlerine göre daha fazla olmasının etkili olduğu düşünülebilir. Çünkü K16, K15, K2 ve K5 gibi bu yönde beyanlarda bulunanların sayısı fazladır.

Beşeri Turistik Varlıkların Özellikleri ile İlgili Bulgular; Meryem Ana Kilisesi, Selçuk, Efes, Afrodisias, Akropolis, Hierapolis ve İzmir Saat Kulesi Örnekleri:

Meryem Ana Kilisesi ile İlgili Bulgular: Katılımcılar coğrafî arazi uygulama alanındaki Meryem Ana Kilisesi'nin özelliklerine yönelik toplam 14 beklenti dile getirmişlerdir. Bu beklentilerden tamamına yakın kısmında "*bilgi edinmek ve merak ettikleri için görmek*" kavramları öne çıkarılmıştır. Coğrafî arazi uygulama deneyimleri sonrasında ise bu beklentilerinin %85,7'sinin tamamen, %7,1'inin kısmen karşılandığı, %7,1'nin ise karşılanmadığı belirlenmiştir. Katılımcılardan iki tanesinin ise coğrafî arazi uygulama deneyimleri öncesinde hiçbir beklentilerinin olmadığı tespit edilmiştir.

Katılımcılardan K1; "*merak ediyorum.*", K13; "*Hıristiyanlar için kutsal olması ve faaliyette olması nedeniyle görmek istiyorum.*", K16; "*Hakkında bir*

Tablo 14.
Katılımcıların Pamukkale Travertenleri'nin Özellikleriyle İlgili Beklentilerini Açıklamada Kullandıkları Önemli Kavramlar

Kavramlar	Oluşumu	Merak	Pratik yapmak	Ekonomiye katkısı	Sağlığa faydası	Toplam
Gerçekleşen beklenti sayısı (f)	**10**	**7**	**3**	**1**	**1**	**22**
Gerçekleşen beklenti yüzdesi (%)	***45,5***	***31,8***	***13,6***	***4,5***	***4,5***	***100***

bilgim yok. Yerinde görüp öğrenmek istiyorum." gibi cümleler kurarak beklentilerini açıklamışlardır.

Coğrafî arazi uygulama deneyimleri sonrasında Meryem Ana Kilisesi'nin özelliklerine yönelik beklentisi karşılanan katılımcılardan K2; "*gezdik ve bilgilendik. Ancak beklediğim kadar büyük ve ihtişamlı değildi.*", K7; "*Böylesi önemli yerleri görmüş olmak ve detaylı bilgileri öğrenmek çok güzel. Geçmiş hakkında birçok bilgiyi yerinde görerek uygulamalı olarak anlamış olduk.*", K16; "*oldukça küçük bir kiliseydi. Şaşırdım doğrusu daha büyük bir kilise bekliyordum.*" İfadelerini kullanmıştır. Beklentisi kısmen karşılanan K6; "Çünkü tarihi özellikler ile ilgili ayrıntılı bilgi elde edemedim. Fakat *Hristiyanların buraya hacı olmak için geldiklerini öğrendim.*" Nedenini bu duruma gerekçe göstermiştir. Beklentisi karşılanmayan K4; "*Umduğumu bulamadım.*" İfadesini beklentisinin karşılanmamasının nedeni olarak yazmıştır. Ancak coğrafî arazi uygulama deneyimleri öncesinde beklentisi olmayan K11 ve K12 coğrafî arazi uygulama deneyimleri sonrasında "*Daha büyük bir kilise bekliyordum. Çok küçük bir kiliseyle karşılaşınca şaşırdım.*", "*Gördükten sonra da farklı bir inancın merkezi olduğu için saygı duyulacak bir yer olduğunu fark ettim.*" ifadelerini kullanmışlardır. Bu ifadeler, coğrafî arazi uygulama deneyimlerinin coğrafya öğretimine katkısına işaret sayılabilecek açıklamalardır.

Selçuk, Efes, Afrodisias, Akropolis, Hierapolis ile İlgili Bulgular: Katılımcıların coğrafî arazi uygulama alanındaki Selçuk, Efes, Afrodisias, Akropolis ve Hierapolis'i incelemekle ilgili 16 beklentisi mevcuttur. Çalışma grubu bu beklentilerinde "*bilgi edinme, merak etme ve görme isteği*" türünden ifadeleri öne çıkarmıştır.

Coğrafî arazi uygulama deneyimleri öncesinde katılımcılardan K13; "*Merak ediyorum, yeni ve farklı yerler görmek.*" K1; "*bu şehirlerin büyüklüklerini ve mimari özelliklerini merak ediyorum.*" K7; "*Tarihi merak ettiğim için bu yerleri görmek istiyorum oradaki tarihi yapılar nasıl yapılmış amaçları ne?*" gibi cümleler kurarak beklentilerini açıklamışlardır. Katılımcılar coğrafî arazi uygulama deneyimleri sonrasında bu beklentilerinin tamamının karşılandığını ifade etmişlerdir. Ancak sadece iki katılımcı beklentilerinin kısmen gerçekleştirdiklerini ifade etmişlerdir.

Coğrafî arazi uygulama deneyimleri sonrasında, Selçuk, Efes, Afrodisias, Akropolis ve Hierapolis'in özelliklerine yönelik beklentilerin karşılanma gerekçeleri K3; "*Adı geçen tarihi yerleri görme ve inceleme fırsatı buldum.*", K12; "*Gördüm. Artık merak etmiyorum.*", K9; "*Hangi medeniyetlerden kaldığını öğrendim.*", K10; "*Gördüklerim bende hayranlık uyandırdı.*" Şeklindeki açıklamalardan oluşmuştur. Beklentisi kısmen karşılananlar ise "*Tarihi özellikleri ile ilgili ayrıntılı bilgi sahibi olamadım.*" (K6),"*Bu alanların birkaçını gezemedik.*" (K5) ifadelerini kullanmışlardır.

İzmir Saat Kulesi ile İlgili Bulgular: Katılımcılar İzmir'deki saat kulesinin özelliklerine yönelik toplam 15 beklenti yazmışlardır. Bu beklentilerinde "İzmir'in simgesi olduğu için görme isteği ve özelliklerini merak" gibi ifadelere vurgu yapılmıştır. Çalışma grubu coğrafî arazi uygulama deneyimleri sonrasında beklentilerinin %93,3'ünü karşılamıştır. Bu uygulama deneyimleri öncesinde saat kulesini görmekle ilgili beklentisi olmayan katılımcı sayısı ise sadece bir kişidir.

Coğrafî arazi uygulama deneyimleri öncesinde katılımcılardan K12; "İzmir'in sembolü olduğu için *görmek istiyorum.", K1; "… Günümüzde İzmir'in simgesi haline gelmiştir… Şu anda ne durumda merak ediyorum.*", K6; "*Yapılış amacını öğrenmek yapıldığı yeri ve alanı görmek.*", K10; "*Saat kuleleri eskiden beri ilgimi çeker.*" gibi cümleler kurarak beklentilerini açıklamışlardır.

Coğrafî arazi uygulama deneyimleri sonrasında, coğrafî arazi uygulama alanındaki İzmir'in saat kulesi ilgili beklentisi karşılanan katılımcılardan K16; "Üzerindeki II. Abdülhamit'in tuğrasının gerçekten olmadığını gördüm.", K14; "*Gördüm, geldim.*", K3; "*Saat kulesini yakından inceleme fırsatı buldum.*" *şeklinde açıklamalar yapmışken,* beklentilerinin karşılanmadığını belirten K10; "*yakından inceleyemedim.*" Şeklinde bir gerekçe ileri sürmüştür. Bu durum bizde arazi uygulamaları sırasında bazı katılımcıların meydandaki kalabalıktan faydalanarak guruptan ayrı hareket etmiş olabileceği kanaatini doğurmuştur. Çünkü uygulama sırasında saat kulesi ve yakın çevresi ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Coğrafî arazi uygulama deneyimleri öncesinde saat kulesini görmekle ilgili beklentisi olmadığını belirten K15 ise arazi uygulama deneyimleri sonrasında bu konu ile ilgili olarak "*Gitmiş görmüş olduk.*" ifadesini kullanmıştır.

Araştırmada coğrafî arazi uygulama alanındaki doğal ve beşeri turistik varlıkların özelliklerine yönelik toplanan tüm bu nitel boyuttaki bulguları birlikte ele aldığımız zaman coğrafî arazi uygulama deneyimlerinin, öğrencilerin beklentilerini olumlu yönde etkilediğini söyleyebiliriz. Çünkü arazi uygulama deneyimleri öncesindeki beklentilerin sadece %5'inin uygulama deneyimleri sonrasında karşılanmadığı tespit edilmiştir.

Kısaca belirtmek gerekirse, ekonomik coğrafya özellikleri ile ilgili beklentiler içerisinde, turistik

varlıkların özellikleriyle ilgili beklentilerin karşılanma oranı, sanayi tesislerinin ve tarım alanlarının özellikleriyle ilgili beklentilerin karşılanma oranlarından daha yüksektir. Bunda, çalışma grubunun tarihi ve turistik varlıklara ilgisinin daha fazla olmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Çünkü beklentilerin karşılanma oranları çok yüksektir. Ayrıca arazi uygulamaları sırasında katılımcıların bu tür alanlarda daha fazla vakit geçirmek istedikleri, hatta dinlenme sürelerini dahi buralarda geçirmek istedikleri gözlemlenmiştir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Coğrafî arazi uygulama deneyimlerinden beklentilerin nitel verilerle analiz edildiği bu çalışmada, coğrafî arazi uygulamalarının coğrafî beklentileri olumlu yönde etkilediği sonucuna varılmıştır. Çünkü bu uygulama deneyimlerinin, araştırma sahasının fizikî, beşerî ve ekonomik coğrafya özellikleri ile ilgili beklentileri karşılamada %18 ila %100 aralığında katkı sağladığı tespit edilmiştir. Bu tespit, Rudmann'ın (1994) araştırma sonuçlarıyla örtüşmektedir. Nitekim Rudmann bu tür arazi uygulamaların katkısı ile ilgili olarak "öğrencilerin *kognitif (bilişsel) becerileri kazanımlarına yardımcı olmaktadır*" ifadesini kullanmıştır. Balci (2010b) tarafından yapılan coğrafi gezilerin coğrafya öğretimine etkisini belirlemeye yönelik uygulamada ise "*bilgi testlerinin sonuçlarına göre t testinde son test lehine anlamlı bir farklılık bulunduğunu belirlemiş ve son testin ortalama puanının ön testinkinden %38,1 oranında daha fazla olduğu*" sonucuna ulaşmıştır. Coğrafî arazi uygulamaları ile ilgili bu tür çalışmaları Doğanay (2002) "*Gezi - Gözlemi coğrafi araştırma ve bilgi derleme yönteminin en önemlisi*" olarak nitelemiştir. Bunun için ayrıca "*Coğrafya ilminde gözlem yapmak, bilimsel zorunluluktur*" ifadesini de kullanmıştır.

Çalışma grubunun coğrafî arazi uygulama deneyimlerinden beklentileri içerisinde önemli bir yekûnu teşkil eden; teorik bilgiyi pratiğe aktarma beklentisi, bu araştırmada zaman zaman %80 - %100 oranlarında karşılanmıştır. Elde edilen bu sonuç Fuller ve arkadaşları (2006), Kent, Gilbertson ve Hunt (1997), Fuller (2006), Scott ve arkadaşları (2006) ve Balci'nın (2010a) araştırmasındaki sonuçlarla paralellik arzetmektedir. Fuller ve ark. (2006) bu uygulamaların "*gerçek hayat hakkında tecrübeler kazandırdığını, becerilerin (transfer edilebilir) gelişimine katkı sağladı*ğını ve *eğitim sürecinde arazi çalışmaları ile kendini beslemiş olan grupların mevcut becerilerini değişik alanlara uygulama oranlarının daha yüksek olduğunu*" ileri sürmüştür. Kent ve arkadaşları (1997) arazi uygulamalarının "*coğrafyanın kalıcı ve zevkli öğrenilmesinde ve öğretilmesinde vazgeçilmez bir konumda*" olduğunu vurgulamışlardır. Fuller (2006) "*Arazi gezileri,* öğrencinin gerçek dünya ile karşı karşıya gelerek gerçek dünyayı anlamalarına yardımcı olmaktadır. Çözümlenemez gibi görünen *"kompleks coğrafi fenomenler bu geziler vasıtasıyla daha iyi anlaşılmaktadır.*" ifadelerini kullanmıştır. Öğretim üyelerinin bir pedagojik aygıt olarak coğrafi gezileri nasıl gördükleri üzerinde duran Scott ve arkadaşları (2006) *"Arazi gezilerinde öğretim üyelerinin ana amaçları teoriyi bir bağlama oturtmak ve konu temelli becerileri öğrencilere kazandırmaktır.*" şeklinde bir açıklama yapmıştır. Balci (2010a) tarafından yapılan coğrafya öğretmen adaylarının coğrafi gezilerin coğrafya öğretimindeki yerine ilişkin görüşleri konulu araştırmasında "*coğrafi gezilerin, öğrenmede kalıcılığı artırdığı, yaparak - yaşayarak öğrenmeyi sağladığı için teorik bilgileri pratiğe daha kolay aktardığı, coğrafi olguların ve kavramların öğrencilere daha kolay kazandırıldığı*" tespit edilmiştir. Açıkgöz'ün (2006) tezinde vurguladığı; "*Gezi-gözlem ve inceleme yöntemi ile öğrenim gören öğrencilerin, geleneksel öğretim yönteminin uygulandığı öğrencilerinden daha başarılı olduğu sonucu"* da bu veriyi destekler mahiyettedir. Ayrıca Garipağaoğlu'nun (2001) "*Eğitimin hangi basamağında olunursa olunsun, coğrafya ilmi öğretilirken, gezi - gözlem metodundan muhakkak surette yararlanılmalıdır. Aksi halde, hiç laboratuvara girmeden kimya, biyoloji ve fizik öğretmek gibi olur. Coğrafya ilminin laboratuvarı ise, coğrafi yeryüzünün bütünüyle kendisidir. Coğrafi yeryüzünün değişik parçaları gezilip görülmeden coğrafi olaylar öğrenilemez ve* öğretilemez" ifadeleri de araştırmamızın amaçları ve sonuçlarıyla örtüşmektedir. Kent'in (1999) ifadeleri de bu görüşlere benzer niteliktedir. Kent, "*Fen bilimleri nasıl laboratuar deneyleri için vazgeçilmez ise insanın yaşadığı ve etkileşim halinde bulunduğu çevreyi incelemesi de modern coğrafya için vazgeçilmez bir gereksinim olarak görülmektedir. Çünkü gerçek coğrafi bilgi araziden elde edilir.*" ifadelerini kullanmıştır.

Bu çalışmada, arazi uygulamalarının ve bu uygulamalar esnasında yapılan açıklamaların azlığının ya da çokluğunun öğrenci beklentilerini doğrudan etkilediği tespit edilmiştir. Bu etki Balci (2011) tarafından yapılan araştırmanın sonuçları ile benzeşmektedir. Çünkü Balci'nin yaptığı araştırmanın sonucunda "*Coğrafî araştırma gezisinde tartışılan coğrafî kavramların, tartışılmayanlara göre daha iyi kazandırıldığı*" bulgusu yer almaktadır.

Araştırmamızın sonuçları, coğrafî arazi uygulamaları ile ilgili hazırlanan farklı çalışmaları destekler nite-

liktedir (Akbulut, 2004; Cin, 1999; Çetin, Oruç ve Tokcan, 2006; Demirci, 2006; Gök ve Girgin, 2001, Güngördü, 2002; İzbırak, 1968; Kalaycı ve Büyükalan, 2000; Kızılçaoğlu, 2003; Özey ve Demirci, 2008). Nitekim coğrafî arazi uygulamaları için Foley ve Janikoun (1996) *"öğrencilere temel coğrafya konularında beceriler kazanırlar. Öğrenmeyi geliştirir. Motivasyonu arttırır. Eğlencelidir. İlginçtir. Çevreyi tanımalarına yardımcı olur. Öğrencilerin kişisel ve toplumsal gelişmelerine yardımcı olur. Sınıf ortamının değişimini sağlar"*, Alkış (2008) "*Arazi çalışmaları temel coğrafi becerilerin kazandırılmasında birinci derecede önemlidir.*" Scott ve arkadaşları (2006) *"araştırma uygulamalarıyla transfer edilebilir becerilerin gelişmesi ikincil bir faydadır."* Fuller (2006). "*Arazi çalışmalarına katılan gruplar, mevcut bilgileri geliştirmede başarılıdır. Öğrenciler, öğretmenleri ve arkadaşlarıyla olan iletişimlerinde daha sosyaldir. Gruplar halinde yapılan gezilerin öğrencilerin becerilerine pozitif etkileri daha fazladır.*" Lambert ve Balderstone (2000) "*Eğitim ve öğretim stilleri açısından farklı özellikteki arazi çalışmaları kullanılmaktadır. Coğrafya öğretimindeki arazi çalışmaları önemli bir etkiye sahiptir.*" Scott ve arkadaşları (2006). *"Arazi gezileri coğrafya ve çevre eğitiminde önemli bir eğitim-öğretim aracı olarak görülmektedir."* Taşkaya ve Bal (2009) "*Sosyal bilgiler öğretim yöntemlerin başında gezi-gözlem gelmektedir.*" ifadeleriyle gezi gözlem yönteminin, öğrenci başarısını daha fazla artırdığını vurgulamışlardır. Kent ve Fosket (2002) "*Farklı açılardan dünyada arazi çalışmalarında gelişmeler olduğunu, etkili bir planlama ile eğitimdeki uygulamalarda arazi çalışmalarından daha fazla faydalanılabileceğini*" belirtmişlerdir. Clare (1991) "*Arazi çalışmaları, kırsal alanlarda olduğu gibi şehirsel alanda da uygulanabilir. Hatta planlama, okul, ev ve sokaklarda rehber çalışmaları yapılabilir*" ifadeleriyle arazi uygulamalarının geniş bir yelpazede kullanılabileceğini öne çıkarmıştır. Çetin, Kuş ve Karatekin (2010) ve Demir (2007) ise "*gezi – gözlem metodunun* sınıf ve *sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından sık kullanılan bir metot olmadığını, en az kullanı*lan *metotlardan birisinin gezi gözlem metodu olduğu*" kaygısını öne çıkararak coğrafî arazi uygulamalarının önemini dile getirmiştir. Gezi – gözlem metodunun sık kullanılan bir metot olmamasının nedenlerini ise Mazman, Demir ve Eski şu şekilde açıklamışlardır. Mazman (2007), "*Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, maddi imkânsızlıklardan, bürokratik engellerin çokluğundan, müfredat yoğunluğundan dolayı bu metodu kullanamadıklarını*" tespit etmiştir. Demir ve Eşki (2010) yapmış oldukları araştırma sonucunda, "*sınıf öğretmeni adaylarının gözlem gezisi için ilgilerinin yüksek olduğu, ancak beklenmeyen durumlarla karşılaşılma ihtimali yüzünden uygulama aşamasında sorun olabileceğini düşündükleri için bu metodu kullanamadıklarını*" tespit etmiştir. Uygulamalarla ilgili bu tür problemler farklı ülkelerin de gündemindedir. Nitekim, Kent'in (1999) "*Uluslar arası alanda coğrafi gezilerin uygulanması ülkeden ülkeye önemli oranda değişirken İngiltere'de uzun dönemdir arazi gezilerinin nasıl yapılacağı ve bu gezilerin müfredat programına nasıl dahil edileceği üzerinde çalışılmaktadır. Bu ülkede özellikle 1990'lı yıllardan itibaren arazi gezileri önem kazanmış ve daha fazla uygulanmaya başlanmıştır. Ancak güvenlik yasalarının artışı ve finansal sorunlar bu konudaki en büyük engeller olarak görülmektedir.*" ifadeleri ile bu duruma dikkat çekmiştir.

Coğrafî arazi uygulama deneyimleri ile ilgili beklentilerin araştırıldığı bu çalışmada ulaşılan sonuçları kısaca şu şekilde ifade edebiliriz:

Coğrafî arazi uygulama deneyimleri sonrasında katılımcıların beklentilerinin %67,8'inin tamamen, %7,1'inin kısmen karşılandığı, %25,1'inin ise karşılanmadığı belirlenmiştir. Ekonomik ve beşeri coğrafya özellikleri ile ilgili beklentilerin karşılanma oranları fiziki coğrafya özellikleri ile ilgili beklentilerin karşılanma oranlarından daha yüksektir. Bu beklentilere ilişkin ayrıntılar aşağıdaki gibidir.

1. Araştırma sahasının jeolojik ve jeomorfolojik özellikleriyle ilgili beklentilerin %70'i coğrafî arazi uygulama deneyimleri sonrasında tamamen karşılanmıştır. Bu oran klimatik özellikleriyle ilgili beklentilerde %50, hidrografik özellikleriyle ilgili beklentilerde %52,4, toprak ve bitki örtüsü özellikleri ile ilgili beklentilerde %57,1'dir.

Çalışma grubu, Jeolojik ve jeomorfolojik özellikler ile ilgili beklentilerinde "*horst – graben*", "k*ayaç yapısı*" ve "*fay*" kavramlarını öne çıkarmıştır. Coğrafî arazi uygulama deneyimleri sonrasında ise sadece bu kavramlarla ilgili beklentilerinin %70 oranında karşılandığı tespit edilmiştir.

Klimatik özellikler ile ilgili beklentilerinde en fazla "*iklim özellikleri*" ve "*iklim koşullarındaki değişim ve etkisi*" ile ilgili beklentileri vurgulanmıştır. Coğrafî arazi uygulama deneyimleri sonrasında bu beklentilerinin yarısının tamamen, %5'inin ise kısmen gerçekleştiği tespit edilmiştir

Hidrografik özellikler ile ilgili beklentilerinde "*Su kaynakları – akarsu*", "*göl*" "*menderes*" ve "*delta*" gibi kavramlarla ilgili beklentiler daha fazladır. Katılımcıların, coğrafî arazi uygulama deneyimleri sonrasında bu beklentilerinin %52,4'ü tamamen, %9,5'i ise kısmen karşılanmıştır.

Toprak ve bitki örtüsü özellikleri ile ilgili beklentilerinde "*Bitki türlerinin dağılışı*", "*Toprak türleri*", "*Toprak – bitki örtüsü ilişkisi*" gibi beklentilere ağırlık verilmiştir. Çalışma grubunun coğrafî arazi uygulama deneyimleri sonrasında bu beklentilerin %57,1'ini karşıladığı, tespit edilmiştir.

2. Beşeri coğrafya özelliklerinden nüfus ilgili beklentilerin %69,6'sı, yerleşme ile ilgili beklentilerin %70,6'sı, şehirlerin özellikleri ile ilgili beklentilerin ise %68,4'ü coğrafî arazi uygulama deneyimleri sonrasında tamamen karşılanmıştır.

Nüfus özellikleri ile ilgili beklentilerde "*nüfusun yapısı ve özellikleri*", "*nüfusun ekonomik yapısı*" ile ilgili beklentiler daha sık dile getirilmiştir.

Yerleşme özellikleri ile ilgili beklentilerde "*konut tipi*", " *yerleşmelerin dokusu*" ile ilgili ifadeler öne çıkarılmıştır.

Şehirlerin özellikleri ile ilgili beklentilerde daha çok şehirlerin *coğrafi, tarihi, kültürel ve turistik* özellikleri vurgulanmıştır.

3. Ekonomik coğrafya özelliklerinden sanayi tesislerinin özellikleriyle ilgili beklentilerin %69,2'si coğrafî arazi uygulama deneyimleri sonrasında tamamen karşılanmıştır. Bu oran; Sarayköy'deki jeotermal santrali görmekle ilgili beklentilerde %17,6, tarım alanlarının özellikleri ile ilgili beklentilerde %65, doğal ve beşeri turistik varlıkların özellikleri ile ilgili beklentilerde %93,8, Pamukkale Travertenleri ilgili beklentilerde %100, Meryem Ana Kilisesi'ni ile ilgili beklentilerde %85,7, İzmir Saat Kulesi ile ilgili beklentilerde ise %93,3'tür.

Sanayi tesislerinin özellikleri ile ilgili beklentilerde "*Sanayi kuruluşları ve dağılışı*" "*Ekonomik etkinlikler*" gibi özellikleri sorgulayan beklentiler vurgulanmıştır.

Sarayköy'deki (Denizli) jeotermal santrali görmekle ilgili beklentilerde "*Santrali görmek*" beklentiler ifadesinde yoğunlaşmıştır.

Tarım alanlarının özellikleri ile ilgili beklentilerde "*Tarım alanları*" ve "*Tarım ürünü*" kavramları öne çıkarılmıştır.

Doğal ve beşeri turistik varlıkların özellikleri ile ilgili beklentilerin hemen hemen tamamında "*turistik varlıklar ve bunların özellikleri*" ne yönelik ifadeler kullanılmıştır.

Pamukkale Travertenleri'nin özellikleri ilgili beklentilerde travertenin "*oluşumu*" çalışma grubunun ilgisini çekmiştir.

Meryem ana kilisesini ile ilgili beklentilerde "*bilgi edinmek ve merak ettikleri için görmek*" ifadeleri dikkat çekmektedir.

Selçuk, Efes, Afrodisias, Akropolis, Hierapolis vs. ile ilgili beklentilerde bilgi edinme, merak etme ve görme isteği türünden ifadeleri öne çıkarılmıştır.

İzmir saat kulesi ile ilgili beklentilerde "İzmir'in simgesi olduğu için görme isteği ve özelliklerini merak" gibi ifadelere vurgu yapmışlardır.

Coğrafî arazi uygulama deneyimlerinden beklentilerin %3,5'inde; katılımcılar beklentilerinin olmadığını ifade etmişlerdir. Ancak buna rağmen, uygulama deneyimleri sonrasında fikirlerinin değiştiğini ve çalışmalardan etkilendiklerini beyan etmişlerdir.

Bu verilere bağlı olarak, coğrafi arazi uygulama deneyimlerinin coğrafya öğretimine katkısının oldukça yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Coğrafi arazi uygulama deneyimlerinden beklentileri belirlemeye yönelik bu uygulamada elde edilen sonuçlara dayanarak aşağıdaki öneriler yapılabilir;

Coğrafi arazi uygulamaları önceden planlanmalı ve hazırlıklar buna göre yapılmalıdır. Ancak bu yapılırken arazi uygulamalarını engelleyebilecek olumsuzlukları bertaraf edecek tedbirler de unutulmamalıdır. Örneğin bir ay önceden hava durumunun nasıl olacağı, yağmur yağıp yağmayacağı, tahmin edilemez. Ancak uygulama tarihinin esnetilmesi gibi tedbirlerle bu tür sorunlar önlenebilmelidir.

Coğrafi arazi uygulamaları, öğretilmek istenen coğrafi kavramlara göre önceden şekillendirilmelidir. Bu faaliyetleri gerçekleştiren uygulayıcılar; fiziki, beşeri ve ekonomik coğrafya özellikleri ile ilgili kavramları ayrı ayrı dikkate alınarak planlamalarını buna göre yapılmalıdırlar. Çünkü her coğrafi kavramın katılımcılara kavranması farklı süre ve farklı uygulamaları beraberinde getirmektedir. Örneğin *horst - graben*, *fay, yerleşmelerin dokusu, sanayi kuruluşlarının dağılışı*, *ekonomik etkinlikler* gibi özellikleri arazide incelemek için gereken süre, arazide yapılacak uygulamaların ve görülecek yerlerin sayısı daha fazla olabilirken; *kilise, saat kulesi* gibi yapıların özelliklerinin incelenmesi için gereken süre daha kısa, yapılacak uygulamalar daha az olabilmektedir.

Coğrafi arazi uygulamaları yapılırken katılımcıların algılarını artırmak için *Menderes Grabeni*, *Pamukkale Travertenleri*, *Efes Antik Kenti*, *Hierapolis*, İzmir *Saat Kulesi* gibi adlandırmalarla uygulamalar bölümlere ayrılabilir.

Coğrafi arazi uygulamaları sonrasında katılımcıların köy, kasaba, şehir yerleşmeleri ile ilgili beklentileri; nüfus yapısı, özellikleri, dağılışı gibi istatistikî bilgi içeren beklentilere göre daha fazla azalmıştır. Bu durum coğrafi arazi uygulamaları yapan araştırmacıları tedbir almaya itmelidir. Örneğin somut ve soyut kavramların beklenti ve öğretilme düzeyleri ayrıca araştırılmalıdır.

Coğrafi arazi uygulamalarının sonuçları, seminer ve konferans gibi aktivitelerle katılımcılara ve geniş kitlelere duyurulmalıdır. Hatta bu sonuçlar yayımlanmalıdır.

Educational Sciences: Theory & Practice - 12(2) • Spring • 988-997
©2012 Educational Consultancy and Research Center
www.edam.com.tr/estp

Geography Teacher Candidates' Experiences of Field Study in Western Anatolia: A Qualitative Study

Ali BALCI[a]
Marmara University

Abstract

The aim of this study is to establish expectations of 5th grade students from Marmara University's Department of Geography Teaching on geographical field study in Western Anatolia. For this reason, a field study trip was organized to Western Anatolia. A survey, which was consisted of open-ended questions, was prepared by experts and it was conducted on students before and after the study. The survey revealed that 32, 2% of the expectations were related to physical geography, 23,1% to human geography and 44,7% to economic geography. The accumulated data were analyzed using descriptive analysis technique. In conclusion, expectations of students were substantially satisfied after field study. After the fieldwork experience, 67,8% of student expectations were fully met, 7,1% of them were partially met, while 25,1% of their expectations were not fulfilled. It was also established that the rate of fulfilled expectations related to economic and human geography was higher than those related to physical geography. The findings were interpreted and suggestions were made concerning the issue.

Key Words

Geographical Field Study, Practical Geography Learning, Student Expectations, Geographic Expedition and Observation.

Geographers build a relationship between human beings and the natural environment. They try to be useful to society and make suggestions to contribute to this relationship. Nature serves as a laboratory for geographers. Economic and human characteristics of the natural environment are thoroughly analyzed. Therefore, they conduct fieldwork which constitutes an essential part of a geographical education. (Açıkgöz, 2006; Akçay, 2004; Akınoğlu, 2004, 2005; Ballı, 2009; Çalışkan, 2008; Erdem, 2007; Fuller, 2006; Gök & Girgin, 2001; Karakök, 2011; Kayağ, 2009; Korkmaz, 2006; Özay, 2003; Özkan, 2009; Rudmann, 1994; Tunç, 2006). Because these studies help solidify geographical knowledge. Exploring geographical features in the research environment and analyzing these features are possible only through fieldwork experiences. Horst blocks in geography textbooks turn into the Aydın and Boz mountains; graben blocks turn to the Gediz and Menderes plains. During field studies, students have the opportunity to see how reservoirs constructed on tributaries flowing between horst blocks prevent spate flows from damaging the planted areas and how spate flows are controlled to irrigate these planted areas. Students learn that determining where the fault lines lie in the field study area is not as easy as finding them on maps. A direct observation solidifies the relationship between faults and hot water sources. At the same time, they see these sources and projects that would contribute to the economy. They question the relationship between agricultural products and climate of a certain area chosen as a field for

a **Ali BALCI, Ph.D.,** is currently an assistant professor at the Department of Geography Teaching. Geography teaching practices are among his research interests. Correspondence: Assist Prof. Ali Balcı, Marmara University, Atatürk Faculty of Education, Department of Secondary Social Studies Education, Geography Teaching Department, Göztepe Campus 34722 / Kadıköy-İstanbul/ Turkey. E-mail: abalci@marmara.edu.tr Phone: +90 216 345 9090/274 Fax: +90 216 338 8060.

study. They have the opportunity to examine soil and vegetation of the area, as well. They make suggestions for future considering the current conditions of the world. They learn how geographical features of an area affect population characteristics there. They try to find out how much effect settlement has on traditional architecture. They discover the potentials of the cities and see how economic activities help cities develop an identity. They have the opportunity to explore planted lands and new agricultural activities and learn how agricultural products of an area have an effect on the economic structure there. They examine the current tourist attractions and question how they contribute to the economy. They discover how ground waters in a calcareous area form travertines and how much they contribute to economic development. They analyze ancient cities, holy structures and symbols of cities and interpret them calling the modern day conditions into mind.

Students find the opportunity to solidify their existing geographical knowledge as mentioned above. Theoretical knowledge transforms into practical knowledge (Fuller, Edmondson, France, Higgitt, & Ratinen, 2006; Scott, Fuller, & Gaskin 2006). Participants learn how to protect themselves from possible environmental damages and how to benefit from the same environment. Students from the geography teaching departments are well aware of the significance of geographical field study in effective learning. This awareness increases their interest in this kind of study. Students develop expectations in tandem with this interest (Girgin, Sever, & Gök 2003). As a matter of fact, the working group that participated in "field study in Western Anatolia," which is the subject of our study, was asked, before the fieldwork, how they could "*sum up their expectations of a field study*." %81 of the group made statements related to benefits of practical studies. In this context, Participant (P) 10 said, "*Geographers learn by travelling not by listening*." P8 said, "*Apply what you learned. Learn what you don't know. Search. Come back again years later. This time, you tell so that others learn*." P12 emphasized "*learning through experience and keeping active what we learned at school*," while P16 emphasized "*confirming the information we earlier read in a textbook and solidifying what we learn and learning what we don't know through experience, gaining experience*." P7 said, "*Geography field studies are conducted to learn by experience*." P2 stated: "*I want my geographical knowledge to be reinforced by travelling, observing and examining*," and P3 highlighted "*reinforcing knowledge through observations made during field studies and obtain information about many things I have not seen and known*."

There were many other studies on geographical field studies. The following concepts were used in these researches: field trips, research trips (İzbırak, 1968), field studies, field researches (Doğanay, 1993), trip, travel, excursion, tour, observation and examination (Doğanay, 2002; Garipağaoğlu, 2001), observation trip (Cin, 1999; Demir, 2007; Küçükahmet, 2001), Professional field trips (Girgin et al., 2003), field studies, examination trips (Korkmaz, 2006), fieldworks (Karabağ, 2002). There is a common view that field study is an imperative in geography teaching (Alkış, 2008). The benefits of this method are emphasized in this study. There was no similar study to this one which aimed to detect expectations related to geographical formations in Western Anatolia in the relevant literature

In this context, answers to the following questions were sought:

1. Did the fieldwork experience in Western Anatolia meet expectations of the students from the undergraduate geography teaching department?
2. What are the students' expectations of the fieldwork experience in Western Anatolia?
3. Do the expectations change after the field study trip to Western Anatolia? What is the rate of realization of these expectations?

Method

Model

This study which was prepared with the intention to determine expectations of geographical fieldwork experiences adopts qualitative research method. The reason why this model was preferred is that it provides opportunity to obtain more elaborate data from the students about expectations of geographical fieldwork experience.

Working Group

Working group of this study consisted of 17 5th grade students -- 58,8%male, 41,2% female -- studying at the Geography Teaching Program of the Secondary Social Studies Department in Marmara University's Atatürk Faculty of Education during the 2010-2011 spring term. This group was chosen in accordance with the working group sample.

Data Accumulation and Analysis

A survey form including open-ended questions was developed within the scope of this research with the intention to gather data. Expert opinion was received about the form's preparation and application. The researcher developed this form and appealed to expert opinion about it. The form was modified according to their opinion. Questions which were largely approved by the experts were included in the form.

Within the scope of this research, a geographical field trip was organized to Western Anatolia between April 25 and 28 in 2011. The students set off on April 25 morning from İstanbul and arrived in Denizli in the evening. Throughout the journey, they had the opportunity to examine newly-built ring roads, high-speed train tunnels, the Sapanca Lake and the natural and touristic assets of the Bilecik, Kütahya, Afyonkarahisar and Dinar provinces. On the second day of the trip, the students studied Pamukkale, the ancient city of Hierapolis, Kızıl Su (Red Water), fault lines, travertines and Büyük Menderes graben. They couldn't get permission to visit the Buharkent-Kızıldere Geothermal Power Plant and went to their next destination, the Aydın province. Kuşadası, the Güvercin Island, the ancient city of Ephesus, the Church of the Virgin Mary, the village of Şirince, Selçuk and Küçük Menderes plains and the city centre of İzmir were visited on the third day of the field trip. The students also saw the Gediz Plain, New and Old Foça and the Aliağa Oil Rafinery, as well on the third day. On the fourth day, en route to İstanbul, the students saw the ancient city of Bergama, Kızıl Avlu (Red Yard), Ayvalık, Cennet Tepesi (the Heaven Hill), the Cunda Island, the Bosporus Bridge, the BakırçayGraben, the Kaz Mountains and the Balıkesir and Bursa provinces and finally they arrived in İstanbul and completed their field study in Western Anatolia.

The participants' suggestions and opinions were taken into consideration while making the plan of this field trip. The participants observed and studied the natural and touristic places as per their interests. The reports – prepared in class on computer – were distributed to students that would participate in the field trip. These reports were collected into a book and distributed to students before the field study. Furthermore, necessary permissions were received from governmental and private institutions prior to the fieldwork.

In this study, students in the working group were asked 16 open-ended questions in a survey form with the intention to establish their expectations of physical, economic and human characteristics of the areas that were going to be subject to field study. To that end, they were questioned about their expectations concerning geological, geomorphological, climatic, hydrographic features, soil, flora, population, settlement, urbanization, industrial plants, cultivated lands, agricultural activities, touristic assets and natural beauties. The researcher paid attention to prepare explanatory questions. Some of the questions were: "…what are the geographic features you would like to see?" "…what is the reason behind this desire?" "… what are your expectations?" "… could you sum up your expectations?" "… were your expectations fulfilled or not? Why?" What students wrote about their expectations was presented in this article without being modified.

A survey consisting of open-ended questions was conducted on the working group before and after the fieldwork experience. The results of the survey were evaluated and then put through a descriptive analysis.

In the study, necessary measures were taken to increase accuracy, repeatability, plausibility, transmissibility, consistency and testability of the scientific findings. The relationship between topics related to the subject of this study was controlled and coherence was created with the intention to increase internal validity of the study. In order to enhance the external validity, the data acquired from the survey were reflected in the article much the same, without making any changes to the answers given by the participants. The data gathered from the open-ended questions were presented as they were to improve internal reliability. The researcher appealed to experts to determine consistency of the study. The acquired data were archived by the researcher to improve external reliability and to enable others to get access to the information.

Results and Discussion

The participants raised a total of 255 expectations. 32,2% of these expectations were pertaining to physical geography, 23,1% to human geography and 44,7% to economic geography. After the fieldwork experience, it was concluded that 67,8% of these expectations were fully met, 25,1% of them were not fulfilled while the remaining 7,1% of their expectation were partially met.

Findings Related to Characteristics of Physical Geography

As mentioned above, 32,2% of the expectations of the students that participated in this study were per-

taining to physical geography of the area that would be studied. 24,4% of these expectations were related to geological and geomorphological features, 24,4% to climatic features, 25,6% to hydrographic features and 25,6% to soil and vegetation cover of the field that would studied. 90% of the expectations related to geological and geomorphological features of the area to be studied were fully or partially realized after the fieldwork experience. The rate of the fulfilled expectations concerning climatic features was 55%, while this rate was 61,9% in expectations related to hydrographic features and 57,1% in expectations of soil and vegetation cover.

Findings Related to Geological and Geomorphological Characteristics: It was found out that the participants voiced a total of 20 different expectations of geological and geomorphological characteristics of a field study area. They made reference to 28 concepts related to this subject while expressing their expectations. Eight of these references were about *"rock structure of the area,"* four were about *"fault lines,"* two were about coastal landforms such as *"tombolo, spit, sandbar,"* five were about *"direct observation of geographical formations,"* one was about *"meander,"* while eight were about *"horst and graben blocks."* After the field study experience, the working group said, 64,3% of the expectations of aforementioned concepts were fully fulfilled, 17,9% were partially fulfilled while 17,9% were never realized.

Findings Related to Climatic Characteristics: The number of expectations – voiced by the working group, prior to the field study – about climatic characteristics of the research field was 20. Thirteen of these expectations were related to the concept of *"climatic characteristic,"* six were about *"change in climate conditions and its effects,"* one was about *"putting theory into practice"* and the other one was about *"wind energy potential."* After the field study experience, it was found out that 52,4%of the expectations from the aforementioned concepts were fully realized, 4,8%were partially realized, while the remaining 42,9%were not realized.

Findings Related to Hydrographic Characteristics: The number of expectations voiced by the working group prior to the field study about hydrographic characteristics of the research field was 21. Seventeen of these expectations were about *"water sources and rivers,"* seven were about *"lakes,"* four were about *"deltas,"* two were about *"meanders"* and the remaining two were about *"life style"* and *"watershed."* After the field study experience, 62,5% of the expectations voiced by the participants were fully met, 9,4%were partially met, while 28,1%were not realized.

Findings Related to Soil and Vegetation Characteristics: The number of expectations – voiced by the working group, prior to the field study – of soil and vegetation characteristics of the research field was 22. Eight of these expectations were about "distribution of plant species," five were about *"soil types,"* five were about *"relationship between soil and vegetation,"* two were about *"soil and climatic characteristics"* and the remaining two were about *"soil and climatic characteristics"* and *"putting theoretical knowledge into practice."* After the field study experience, it was found out that52,2% of the expectations of aforementioned concepts were fully realized, while the remaining 47,8% were not realized. One of the participants said he/she didn't have any expectations.

Taking all these data into consideration, it is obvious that the rate of fulfilled expectations of geological and geomorphological characteristics in geography is higher than those related to physical geography, since the participants had the opportunity to examine geological and geomorphological structures more closely. Although students were provided theoretical information, their expectations of climatic characteristics were not realized as rainy weather conditions occasionally prevented them from making an observation.

Findings Related to Characteristics of Human Geography

It was found out that 23,1% of the expectations of the working group were pertaining to characteristics inhuman geography of the area that would be studied. 39% of these expectations were related to population characteristics of the research area, while the remaining 61% were related to settlement characteristics.69,6% of the expectations from population characteristics were fully realized after the fieldwork experience. The rate of fulfilled expectations related to settlement characteristics was 70,6%, while this rate was 68,4 concerning the settlement characteristics.

Findings Related to Population Characteristics: The participants of the study voiced a total of 23 expectations of population characteristics of the fieldwork area, prior to the fieldwork experience. Seven of these expectations were related to the concept of "*population structure and characteristics*," five were about "*dialogue with human beings*," four were about "*cultural characteristics*," four were about "*distribution of population and underlying factors affecting this distribution*," four were about "*rural*

and urban population" and one was about "*rural life*." It was found out after the fieldwork that, 76,7% of the expectations related to these concepts were fulfilled. 10% were partially fulfilled, while 13,3% were not realized.

Findings Related to Settlement Characteristics: The number of expectations voiced by the working group about settlement characteristics of the fieldwork area was 17. Four of these expectations were about "*housing types*," four were about "*settlement texture*", three were "*settlement distribution*", two were about "*factors affecting settlement*" and the remaining were related to "*historic settlements*" , "*rural life*," and "*field study*." 70,6% of the participants' expectations were fully realized, 5,9% were partially realized, while 23,5% were not realized after the fieldwork experience. Two participants stated that they had no expectations.

Participants studied urban settlements rather than rural ones within the scope of the fieldwork plan. That's why they were separately questioned about characteristics of cities. It was found out after this inquiry that there were 19 expectations relating to characteristics of cities. While voicing their expectations, the participants mentioned "*geographical, historical, cultural and touristic characteristics of cities*" and expressed their desire to see them. After the fieldwork experience, 68,4% of the expectations were fully realized, 10,5% were partially realized, while 21,1% were not realized.

The rate of fulfilled expectations related to settlement characteristics is higher than those related to population characteristics. The reason behind this finding is thought to be that the working group had the opportunity to examine rural and urban settlements in detail. The population structure, its characteristics and distribution could not be observed directly as opposed to settlements.

Findings Related to Characteristics of Economic Geography

44,7 percent of the expectations of the working group, that participated in this study, were related to characteristics in economic geography of the area that would be studied. It is obvious that this rate is higher than the rate of expectations related to characteristics of physical and human geography, since the number of questions about expectations of economic geography characteristics was higher than the others.

26,3% of these expectations related to economic geography were about characteristics of industrial plants, 17,5% were about characteristics of agricultural products and 56,2% about those of natural and touristic assets.

43,4 percent of expectations related to characteristics of industrial plants were fully met after the fieldwork experience. The rate of fulfilled expectations about characteristics of cultivated areas was 65%, while this rate was 93% concerning the fulfilled expectations related to natural and touristic assets.

Findings Related to Characteristics of Industrial Plants: The working group that participated in this study expressed a total of 14 expectations about characteristics of industrial plants of the fieldwork area. Eleven of them were about "*industrial plants and distribution of these plants*," five about "*economic activities*" and one about "*harbor properties*." One of the participants said he/she didn't have any expectations related to characteristics of industrial plants.

The geothermal power plant in Denizli's Sarayköy district was not studied, as the group could not get permission from the authorities to enter the area. However, the students were given information about the power plant in front of the entrance to the site. They were also able to take photographs of the power plant and its immediate surroundings.

The number of participants' expectations related to this power plant was 17. Fifteen of these expectations were related to "*seeing the power plant*," two were about "*studying the geological structure of surrounding of the power plant*." One of the participants P12 stated that he/she had no expectations about the power plant. Participants stated that 82,4% of their expectations were not fulfilled after the fieldwork trip, while 17,6 percent said their expectations were met thanks to observation of the surrounding area and explanations made in front of the entrance to the site.

Findings Related to Characteristics of Agricultural Areas: The number of expectations of the participants with regard to agricultural areas and activities totaled 20. Eleven of these expectations were concerning "cultivated lands," six were concerning "*agricultural products*," three were concerning "*agriculture's effect in economy*," three others were concerning "the relationship between agriculture and climate," while another was about "agricultural industry." 66,7% of the expectations with regard to the aforementioned concepts were fully realized, 16,7% were partially realized, while 16,7% were not realized at all after the fieldwork excursion.

Findings Related to Characteristics of Natural and Man-made Touristic Assets: There are a total of 16 expectations in our study with regard to natural and man-made touristic assets. While voicing their expectations, almost everybody highlighted "*touristic assets and their characteristics*." After the fieldwork trip, 93,8 percent of the participants said their expectations were fully met, while 6,3 percent said theirs were not met.

The students were also asked for opinion on Pamukkale travertines, the Church of the Virgin Mary, the clock tower in İzmir and cities such as Selçuk, Ephesus, Afrodisias, Acropolis and Hierapolis to support findings related to expectations concerning natural and touristic assets in our research field. The findings are mentioned below.

Findings related to characteristics of natural assets; the Pamukkale travertines: The participants voiced a total of 19 expectations with regard to the Pamukkale travertines before the field trip. Ten of these expectations were related to "*its formation*," seven were related to "*curiosity about the area*," three were about "*practicing*," another was about "*its contribution to the economy*" and another one was about "*its health benefits*." It was found out after the field trip that all the expectations were fully met.

Findings related to man-made assets; the Church of Virgin Mary, the clock tower in İzmir, Selçuk, Ephesus, Afrodisias, Acropolis and Hierapolis:

Findings related to the Church of Virgin Mary: Participants voiced 14 expectations with regard to the structural characteristics of the Church of Virgin Mary. While voicing their expectations, almost all the participants highlighted concepts like "obtaining information and being curious to see the structure." 85,7 percent of the expectations were fully met after the fieldwork experience, 7,1 percent were partially met, whereas 7,1 percent were not met. Two participants said before the fieldwork trip that they did not have any expectations.

Findings related to cities like Selçuk, Ephesus, Afrodisias, Acropolis and Hierapolis: Participants had a total of 16 expectations concerning Selçuk, Ephesus, Afrodisias, Acropolis and Hierapolis. The working groups highlighted concepts like "obtaining information, being curiosity and desire to see" while voicing their expectations.

Findings related to the clock tower in İzmir: Participants wrote down a total of 15 expectations with regard to the clock tower in İzmir. They emphasized that they desire to see the tower both because it is "the symbol of İzmir" and they are "curious to see" it. 93,3 percent of the expectations of the participants were realized after the field study trip. Only one participant said he/she didn't have any expectations related to the clock tower in İzmir.

Considering these qualitative findings related to characteristics of natural and man-made touristic assets, we see that the field study positively affected the students' expectations; because it was found out that only 5 percent of the expectations voiced before the fieldwork trip were not met after the trip.

To sum up, the rate of the fulfilled expectations related to characteristics of touristic assets was higher than those related to characteristics of industrial plants and agricultural areas. This is because the working group was more interested in historic and touristic assets, the researcher thought. Also, it was observed during the fieldwork trip that the participants wanted to spend more time in this kind of places.

Discussion, Conclusion and Suggestions

In this study, which analyzed the students' expectations of the field study trip, it was found out that field studies positively affect expectations of geography, as it was established that fieldwork experience contributes from 18% up to 100% to meet expectations related to economic, physical and human geography of a research field. This finding overlaps with Rudmann's (1994) research results. Rudmann said this kind of field studies "*contribute greatly to students' cognitive skills*." In a research conducted by Balci (2010b) on geographical trips' effect on geography teaching, he found out that "*there was a significant relationship in the t test in favor of the post-test according to the results of knowledge tests and concluded that score of the post-test was more than the score of the pre-test by 38,1%*". Doğanay (2002) defined this kind of field studies and trips as "*the most influential method in geographical research and data gathering*." He also stated that "*making observation in geography is an imperative*."

The expectation of putting theoretical knowledge into practice – which constituted a great part of expectations related to the working group's fieldwork experience – were met occasionally by 80% and 100%. This result shows parallelism with results found out by Fuller et al. (2006), Kent, Gilbertson, and Hunt (1997), Scott et al. (2006) and Balci (2010a). Fuller put forward that "*field studies contribute greatly to improvement of skills and students who have an opportunity to participate in fieldwork trips are good in applying their skills to other areas*" (2006). Kent et al. emphasized that field

studies "*are indispensable in learning and teaching geography*" (1997). Fuller (2006) put forward that "*Field trips make students better perceive their environment by coming face to face with the real world. What seems to be an irresolvable, complicated geographical phenomenon can be better comprehended by means of these field trips.*" Scott et al. (2006) who put emphasis on how academicians interpret the geographical trips from a pedagogical point of view, explained that "*an academician's main purpose is to put theoretical knowledge into practice and help students gain relevant skills.*" In the conclusion of a study conducted by Balci (2010a) to determine the significance of field studies in geographical teaching, it was established that "*geographical trips help students put their theoretical knowledge into practice and make them learn geographical concepts and phenomena easier.*" As Açıkgöz (2006) underscored in his thesis, "*Students who learn geography by the method of observation and examination do better in school than students who adopt traditional learning methods.*" Garipağaoğlu (2001) also stated that "*Students should benefit from geographical research trips and observations. Otherwise, it would be like teaching biology, physics and chemistry without conducting experiments in laboratories. The laboratory of geography is Earth and the environment. One cannot learn and teach geographical phenomena without travelling and seeing different parts of Earth.*" Garipağaoğlu's statements support the aims and results of this research. Kent's (1999) remarks are also similar to these views. "*As laboratories are an indispensable part of physical sciences, human beings' examination of the environment they live in is an indispensable necessity for modern geography. Because, genuine geographical knowledge can only be obtained from field research.*"

In this study, it was detected that the quantities of the field works and of the explanations made during these works directly affected the expectations of the students. This effect resembles to the results of the research conducted by Balci (2011). The results of the research carried out by Balci include the finding that: "*concepts discussed during the geographical research expedition are better acquired when compared to those which are not discussed.*"

The results of our research support these different studies that have been prepared with the geographical field works (Akbulut, 2004; Cin, 1999; Çetin, Oruç, & Tokcan, 2006; Demirci, 2006; Gök & Girgin, 2001, Güngördü, 2002; İzbırak, 1968; Kalaycı & Büyükalan, 2000; Kızılçaoğlu, 2003; Özey & Demirci, 2008). As a matter of fact, some researchers emphasized that expedition and observation method increased the success levels of students with the following expressions: "*They gain skills in the fundamental geography topics. It improves learning. It increases motivation. It is entertaining and interesting. They can recognize the environment. It promotes their personal and social developments. It ensures a change in the classroom environment.*" Foley and Janikoun (1996); "*field works are of primary importance in the acquisition of the fundamental geographical skills.*" Alkış (2008); "*research activities have secondary benefits in the development of transferrable skills.*" Scott et al. (2006); "*It is observed that the groups participating in the field works are more social and friendly in developing their current information and establishing communication with their friends and teachers. It is clear that expeditions organised in groups have more positive effects on the skills of the students.*" Fuller (2006) "*Field works varying in their education and training styles are used. Field works play a crucial role in teaching geography.*" Lambert and Balderstone (2000) "*Field works are seen as an important education and training means in the education of geography and environment.*" Scott et al. (2006) "*Main education method used in the social sciences is the expedition-observation method.*" Taşkaya and Bal (2009) they underscored that the method of field trip and observation help students do better in school saying "*the method of field trip and observation is one of the most leading methods among social sciences teaching methods.*" Kent and Fosket (2002) stated that "*there have been developments in the field works throughout the world from many aspects and these field works can be used more in the education activities only with an effective planning*". Clare (1991) emphasized that field works can be employed in a wide range by saying that "*Field works can be applied in the urban lands as well as rural areas. Even, guiding activities can be condcucted in schools, houses and streets*". Çetin, Kuş and Karatekin (2010) and Demir (2007) speficied the importance of geographical field works by revealing that "*the expedition-obervation method is not a method frequently used by the Classroom and Social Sciences Teachers, it is one of the least applied methods*". The reasons of this situation have been explained by Mazman (2007), Demir and Eşki (2010) as such: Mazman detected that "*Social Sciences teachers cannot use this method due to financial problems, abundance of the bureaucratic obstacles, and intensity of the curriculum*". Demir and Eşki found out in their study that "*pre-service social sciences teachers feel enthusiasm for observation expeditions but do not use this method for fear of experiencing prob-*

lems in the implementation phase due to unexpected conditions". Such problems concerning the implementation phase are on the agenda of different countries. Kent (1999) draws attention to this point by stating that "*while application of geographical expeditions varies from one country to another at the international level, in England, researchers have been studying on how to perform field works and how to integrate them in the curriculum for a long time. In this country, field expeditions have gained more importance as of 1990s and now, they are implemented much more frequently. However, increase in the laws related to the security and the financial problems are accepted as the biggest problems in this regard.*"

The results of this research which aims to determine expectations of geographical field study are stated below:

It was found out that 67,8% of the expectations of the participants were fully met following the fieldwork experience, 7,1% were partially met, while 25,1 were not met. The rate of fulfilled expectations with regard to characteristics of economic and human geography is higher than those related to characteristics of physical geography. The details of the expectations are listed below:

1. 70 percent of the expectations related to geological and geomorphological characteristics of the area to be studied were fully realized following the field study. The rate of fulfilled expectations was 50 percent with regard to climatic characteristics, 52,4 with regard to hydrographic characteristics and 57,1 percent with regard to vegetation characteristics of the research area.

The working group underscored concepts like "horst and grabens", "rock structure" and "fault lines" while voicing their expectations related to geological and geomorphological characteristics. 70 percent of the expectations related to these concepts were realized following the field study.

While the participants were expressing their expectations with regard to climatic characteristics, they highlighted concepts like "climatic characteristics" and "change in climate conditions and its effects." Half of the expectations related to these concepts were fully realized, while 5 percent were not, following the fieldwork experience.

While voicing their expectations related to hydrographic characteristics, the participants put emphasis on concepts such as "water sources and rivers", "lakes", "meander" and "delta." 52,4% of these expectations were fully met, while 8,5% were partially met.

They laid emphasis on "distribution of plant species", "soil types", "the relationship between soil and vegetation", while talking about their expectations related to soil and vegetation characteristics. 57,1 percent of these expectations were realized following the fieldwork experience.

2. Following the fieldwork experience, it was found out that he rate of fulfilled expectations related to population characteristics was 69,6 percent, it was 70,6 percent considering fulfilled expectations related to settlement characteristics and 68,4 percent considering expectations related to characteristics of the cities.

While expressing their expectations pertaining to population characteristics, the participants underscored concepts like "the population structure" and "the economic structure of population."

They put emphasis on concepts like "housing types" and "the texture of settlements" while they were talking about their expectations related to settlement characteristics.

3. 69,2 percent of expectations related to characteristics of industrial plants were realized after the fieldwork experience. It was 17,6 percent considering fulfilled expectations related to the geothermal power plant in Sarayköy and 65 percent considering expectations related to characteristics of agricultural areas and 93,8 percent considering characteristics of natural and man-made assets. 100 percent of the expectations related to the Pamukkale travertines were realized, while it was 85,7 percent considering expectations related to the Church of the Virgin Mary. The rate of the fulfilled expectations related to the clock tower in İzmir was 93,3 percent.

While voicing their expectations with regard to the characteristics of industrial plants, the participants highlighted concepts like "industrial plants and their distribution" and "economic activities."

They put emphasis on their desire to see the power plant when asked what their expectation was with regard to the power plant in Denizli's Sarayköy district.

Among the expectations related to characteristics of agricultural areas, there were expectations about "cultivated lands" and "agricultural products."

Almost all participants voiced the concept of "touristic assets and their characteristics" while talking about their expectations related to characteristics of natural and man-made assets.

When asked for their opinion on the Pamukkale travertines, the participants expressed their curio-

sity of "the formation of this geographical phenomenon."

While voicing their expectations about the Church of the Virgin Mary, the participants underscored "their desire to see the church and obtain information."

The participants also expressed their desire to see such cities as Selçuk, Ephesus, Acropolis, Afrodisias and Hierapolis, with an emphasis on "curiosity and obtaining information."

They emphasized that they desire to see the tower both because it is "the symbol of İzmir" and they are "curious to see" it.

3,5 of the participants said they did not have any expectations pertaining to the field study. However, some of them changed their minds after the field trip and said they were affected by the field trip.

Taking these data into consideration, it was discovered that the field study experience contributes greatly to geography teaching.

The following suggestions can be on the basis of the results of this research which aims to determine expectations of geographical field study;

Geographical fieldworks should be planned beforehand and preparations should be made accordingly. However, necessary measures should be taken in order to prevent any kind of problem that would occur during the field trip. For example, one cannot know how the weather would be or whether it would be rainy or not one month before the trip; but, the field study can be postponed in order to prevent such problems arising from weather conditions.

Geographical field studies should be organized in accordance with the concepts that would be taught during the field trip. The organizer of the field trip should plan everything in advance on the basis of characteristics of physical, economic and human geography. Because, examination of some geographical formation may take a longer time than the other. For example, the examination of geographical concepts like horsts, grabens, fault lines, economic activities and settlements takes longer time compared to examination of a church or clock tower which takes a shorter time.

While conducting field studies, trips can be divided into sections which can be called the Menderes graben, the Pamukkale travertines, the ancient city of Ephesus, the clock tower of İzmir in order to attract participants' attention.

Following the field study, the expectations of the participants related to villages, towns and urban settlements decreased much more than the expectations related to population structure, its characteristics and distributions. This fact should urge the researchers, who conduct fieldwork, to take necessary measures.

The results of the field study should be announced in seminars and conferences to large masses. They should even be published.

References/Kaynakça

Açıkgöz, M. (2006). *Sosyal bilgiler öğretiminde gezi-gözlem ve inceleme yönteminin etkililiğinin incelenmesi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitimi Bilimleri Enstitüsü, Ankara

Akbulut, G. (2004). Coğrafya ve aktif öğretim yöntemleri. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi, 6* (1), 65-77.

Akçay, M. S. (2004). *Ortaöğretim kurumlarında öğrencilere gezi etkinlikleri yoluyla coğrafi kavram öğretimi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Akınoğlu, O. (2004). Yapılandırmacı öğrenme ve coğrafya öğretimi. *Marmara Coğrafya Dergisi, 10,* 73-94.

Akınoğlu, O. (2005). Coğrafya eğitiminin etkililiği ve sorunları. *Marmara Coğrafya Dergisi 12,* 77-96.

Alkış, S. (2008). *Coğrafya öğretiminde inceleme gezileri ve arazi çalışmaları. Coğrafya öğretiminde yöntem ve yaklaşımlar.* İstanbul: Aktif yayınları.

Balci, A. (2010a). The opinions of the geography teacher candidates about the place of field trips in geography teaching. *Education, 130* (4), 570-571.

Balci, A. (2010b). The impact of geographical trips on geography teaching. *Education, 131* (1), *33*-42.

Balci, A. (2011). The effect of discussion supported geographical research trips on academic achievement. *Scientific Research and Essays, 6* (11), 2274-2285.

Ballı, A (2009). *9. sınıf fiziki coğrafya konuları öğretiminde gezi gözlem yönteminin önemi (Bağcılar ilçesi örneği).* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Cin, M. (1999). *The influence of drect experience of the physical environment on concept learning in physical geography*. Unpublished doctoral dissertation, University of Durham. Durham, UK.

Clare, R. (1991). Work outside the calssroom. In D. Mills (Ed.), *Geographical work in primary and middle schools* (pp. 108-140). Glasgow: The Geographical Association.

Çalışkan, O. (2008). *Flüvyal jeomorfoloji konularında gezi-gözlem metodu ve değerlendirilmesi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Çetin, T., Kuş, Z. ve Karatekin, K. (2010). Sınıf ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin gezi-gözlem yöntemine ilişkin görüşleri. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 2,* 158-180.

Çetin,T., Oruç, Ş. ve Tokcan, H. (2006). Halil Fikret Kanad ve coğrafya eğitimi üzerine bir eseri: Coğrafya'nın Tedris Usulü. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 26* (3), 1-16.

Demir, M. K. (2007). Sınıf öğretmeni adaylarının gözlem gezisi yöntemine bakış açılarının incelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *27* (3), 83-98.

Demir, M. K. ve Eşki I. Ö. (2010). Sınıf öğretmeni adaylarının gözlem gezisi yöntemine ve karşı ilgilerinin incelenmesi. *9. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu (20-22 Mayıs 2010).* Elazığ: Fırat Üniversitesi.

Demirci, A. (2006). Coğrafya öğretiminde coğrafi sorgulama becerisinin geliştirilmesi ve kullanımı. *Marmara Coğrafya Dergisi, 14,* 61-80.

Doğanay, H. (1993). *Coğrafya'ya giriş. Metodlar-ilkeler ve terminoloji*. Ankara: Gazi Büro kitabevi.

Doğanay, H. (2002). *Coğrafya* öğretim yöntemleri. Erzurum: Aktif yayınları.

Erdem, M. (2007). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin gezi-gözlem tekniğine ilişkin görüşleri.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Foley, M., & Janikoun, J. (1996). *The really practical guide to primary georaphy* (2nd ed.). Cheltenman England: Stanley Thornes (Publishers) Ltd.

Fuller I. C. (2006). What is the value of fieldwork? Answers from New Zealand using two contrasting undergraduate physical geography field trips. *New Zealand Geographer, 62* (3), 215-220. Retrieved December, 2006 from http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1745-7939.2006.00072.x/full

Fuller, I., Edmondson, S., France, D., Higgitt D., & Ratinen I. (2006). International perspectives on the effectiveness of geography fieldwork for learning. *Journal of Geography in Higher Education*, *30* (1), 89-101.

Garipağaoğlu, N. (2001). Gezi–gözlem metodunun coğrafya eğitimi ve öğretimindeki yeri. *Marmara Coğrafya Dergisi, 4,* 13-30.

Girgin, M., Sever, R. ve Gök, Y. (2003). Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat ve Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi coğrafya öğrencilerinin mesleki uygulama gezilerine ilişkin görüşleri. *Doğu Coğrafya Dergisi, 10,* 7-20.

Gök, Y. ve Girgin, M. (2001). Ortaöğretim coğrafya programında deney ve gezi-gözlemin önemi. *Doğu Coğrafya Dergisi, 6,* 61-73.

Güngördü, E. (2002). *Eğitim fakülteleri için coğrafyada öğretim yöntemleri, ilkeler ve uygulamalar*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

İzbırak, R. (1968). Coğrafî araştırma gezileri ve hazırlıkları. *Coğrafya Araştırmaları Dergisi, 2*, 1-52.

Kalaycı, N. ve Büyükalan, S. (2000). İlköğretim okullarında uygulanan gözlem gezisi yöntemine ilişkin gezi planı model önerileri. Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, 18 (2), 137-146.

Karabağ, S. (2002). Coğrafya öğretmenlerinin mesleki nitelikleri. *Türk Coğrafya Kurumu Coğrafya Kurultayı, Bildiriler Kitabı* içinde (s. 386-404). Ankara: Gazi Kitapevi.

Karakök, H. (2011). *Fiziki coğrafya konuları öğretiminde arazi gezisinin öğretmen adaylarının başarı düzeylerine etkisi ve fiziki coğrafya kavramlarının öğreniminde karşılaşılan sorunlar.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.

Kayağ, R. (2009). *Sosyal bilgiler dersinin etkililiği açısından materyal kullanımı ve gezi-gözlem metodunun uygulanması.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kent, A. (1999). Fieldwork in the geography curriculum. *International Perspectives and Research Issues, 8* (2), 159-163.

Kent, A., & Fosket, N. (2002). *Fieldwork in the school geography curriculum: Pedagogical issues and development.* Teaching geography in secondary schools. Routledge/falmer, London.

Kent, M., Gilbertson, D. D., & Hunt, C. O. (1997). Fieldwork in geography teaching: A critical review of the literature and approaches. *Journal of Geography in Higher Education, ProQuest Education Journals, 21* (3), 313-332.

Kızılçaoğlu, A. (2003). İlköğretim okullarında bir kırsal yerleşmeye düzenlenecek gözlem gezisinde gerçekleştirilecek etkinlikler ile bir gezi planı önerisi. *Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9* (6), 2-21.

Korkmaz, N. (2006). *Volkan topografyası konularının öğretiminde gezi-gözlem yönteminin öğrenci başarısına etkisi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Küçükahmet, L. (2001). Öğretim *ilke ve yöntemleri*. Ankara. Nobel yayınları.

Lambert, D., & Balderstone, D. (2000). *Learnining to teach geography in the secondary school.* London and New York: Routledge/Falmer.

Mazman, F. (2007). *Sosyal bilgiler eğitiminde gezi-gözlem metodunun uygulanmasına ilişkin bir araştırma (Tokat örneği).* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.

Özay, E. (2003). *Ortaöğretim coğrafya eğitimi ve öğretiminde gezi-gözlem metodunun öğrenci başarısı üzerine etkisi ve diğer öğretim metodlarıyla karşılaştırılması.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Özey, R. ve Demirci, A. (2008). *Coğrafya* öğretiminde yöntem ve yaklaşımlar. İstanbul: Aktif Yayınevi.

Özkan, İ. (2009). *Gezi-gözlem ve inceleme yönteminin 6.sınıf sosyal bilgiler programı ülkemizin kaynakları ünitesindeki öğrenci başarılarına etkisi.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

Rudmann, C. L. (1994). A review of the use and implementation of science field trips. *School Science and Mathematics 94 (3),* 138–141.

Scott, I., Fuller, I., & Gaskin, S. (2006). Life without fieldwork: Some lecturers' perceptions of geography and environmental science fieldwork. *Journal of Geography in Higher Education 30* (1), 161-171.

Taşkaya, S. M. ve Bal. T. (2009). Sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretim yöntemlerine ilişkin görüşleri. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu* Eğitim Fakültesi Dergisi, 27, 173-185.

Tunç, S. (2006). *Gezi-gözlem yönteminin coğrafya eğitim –öğretimindeki önemi, öğrenci başarısına etkisi ve diğer öğretim yöntemleriyle karşılaştırılması.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.